

Leerplan

OPLEIDING

Begeleider - animator voor Bejaarden

Modulair

Studiegebied
Specifieke personenzorg

Goedkeuringscode: 2023/1942/6//D

30 november 2022

STRUCTUURSCHEMA

Communicatief gedrag 40	Deontologisch en ethisch handelen 40	Gerontagogische vaardigheden 40	Werken met groepen 40	Methodische werkbegeleiding en Supervisie 1 20	Gesuperviseerde beroepspraktijk in de ouderenzorg 1 80
Communicatieve vaardigheden 40	Begeleiden van personen met dementie 40	Bijzondere gerontagogische vaardigheden 40	Zorg voor het levenseinde 40	Methodische werkbegeleiding en Supervisie 2 20	Gesuperviseerde beroepspraktijk in de ouderenzorg 2 80
Samenwerkingsvaardigheden 40	Professioneel en kwaliteitsvol handelen 40	Woon- en leefklimaat 40	Verzorgen, veiligheid en gezondheid 40	Methodische werkbegeleiding en Supervisie 3 20	Gesuperviseerde beroepspraktijk in de ouderenzorg 3 80
Expressieve vaardigheden 40	Actuele tendensen in de ouderenzorg deel 1 40	Sociaal – emotioneel begeleiden 40	Methodisch handelen in de organisatie 40	Methodische werkbegeleiding en Supervisie 4 20	Gesuperviseerde beroepspraktijk in de ouderenzorg 4 80
ICT 40	Psychologie van het ouder worden 40	Biologische aspecten van het ouder worden 40	Zorg voor de cliënt en zijn context 40	Methodische werkbegeleiding en Supervisie 5 20	Gesuperviseerde beroepspraktijk in de ouderenzorg 5 80
Omgaan met diversiteit 40	Psycho-pathologie 40	Observeren en rapporteren 40	Actuele tendensen in de ouderenzorg deel 2 40	Methodische werkbegeleiding en Supervisie 6 20	Gesuperviseerde beroepspraktijk in de ouderenzorg 6 80

Begeleider-
animator voor
bejaarden
1560 LT

**BEGELEIDER-
ANIMATOR VOOR
BEJAARDEN
1560 LT**

Leerstijlen en leerprocessen 40	Creatief agogisch werken via beelden 40
Begeleiden van individuele leerprocessen 40	Creatief agogisch werken via bewegingsexpressie 40
Begeleiden van leerprocessen bij personen met leer- of ontwikkelingsstoornissen 40	Creatief agogisch werken via drama 40
Motorisch-visuele communicatievormen 80	Creatief agogisch werken via lichaamsgebonden benaderingswijzen 40
Communicatieve hulpmiddelen 40	Creatief agogisch werken via muziek en klank 40
Mentor op de werkvloer 80	

Het goedgekeurd leerplan voor de uitbreidingsmodules vind je [hier](#).

MODULES

Naam	Code	Lestijden
Communicatief gedrag	M PZ G 001	40
Communicatieve vaardigheden	M PZ G 002	40
Samenwerkingsvaardigheden	M PZ G 003	40
Expressieve vaardigheden	M PZ G 004	40
ICT	M PZ G 005	40
Omgaan met diversiteit	M PZ G 006	40
Deontologisch en ethisch handelen	M PZ G 007	40
Begeleiden van personen met dementie	M PZ 130	40
Professioneel en kwaliteitsvol handelen	M PZ 131	40
Actuele tendensen in de ouderenzorg deel 1	M PZ 132	40
Psychologie van het ouder worden	M PZ 133	40
Psychopathologie	M PZ 134	40
Geronto-agogische vaardigheden	M PZ 135	40
Bijzondere geronto-agogische vaardigheden	M PZ 136	40
Woon- en leefklimaat	M PZ G 015	40
Sociaal – emotioneel begeleiden	M PZ G 016	40
Biologische aspecten van het ouder worden	M PZ 137	40
Observeren en rapporteren	M PZ G 018	40
Werken met groepen	M PZ G 019	40
Zorg voor het levenseinde	M PZ 138	40
Verzorgen, veiligheid en gezondheid	M PZ G 021	40
Methodisch handelen in een organisatie	M PZ G 022	40
Zorg voor de cliënt en zijn context	M PZ 139	40
Actuele tendensen in de ouderenzorg deel 2	M PZ 140	40
Methodische werkbegeleiding en Supervisie 1	M PZ G 025	20
Methodische werkbegeleiding en Supervisie 2	M PZ G 026	20
Methodische werkbegeleiding en Supervisie 3	M PZ G 027	20
Methodische werkbegeleiding en Supervisie 4	M PZ G 028	20
Methodische werkbegeleiding en Supervisie 5	M PZ G 029	20
Methodische werkbegeleiding en Supervisie 6	M PZ G 030	20
Gesuperviseerde beroepspraktijk in de ouderenzorg 1	M PZ 141	80
Gesuperviseerde beroepspraktijk in de ouderenzorg 2	M PZ 142	80
Gesuperviseerde beroepspraktijk in de ouderenzorg 3	M PZ 143	80
Gesuperviseerde beroepspraktijk in de ouderenzorg 4	M PZ 144	80
Gesuperviseerde beroepspraktijk in de ouderenzorg 5	M PZ 145	80
Gesuperviseerde beroepspraktijk in de ouderenzorg 6	M PZ 146	80

INHOUDSTAFEL

1	Inleiding.....	5
2	Beginsituatie	9
3	Algemene doelstellingen van de opleiding.....	10
4	Minimale materiële vereisten	12
5	Algemene pedagogisch-didactische wenken	13
6	Evaluatie van de cursisten.....	15
7	Module: Communicatief gedrag (M PZ G001 – 40 lestijden).....	16
8	Module: Communicatieve vaardigheden (M PZ G 002 40 lestijden)	19
9	Module: Samenwerkingsvaardigheden(M PZ G 003 – 40 lestijden)	24
10	Module: Expressieve vaardigheden (M PZ G 004 - 40 lestijden).....	28
11	Module: ICT(M PZ G 005 – 40 lestijden)	31
12	Module: Omgaan met diversiteit(M PZ G 006 – 40 lestijden)	33
13	Module: Deontologisch en ethisch handelen (M PZ G 007– 40 lestijden).....	36
14	Module: Begeleiden van personen met dementie (M PZ 130 – 40 lestijden)	40
15	Module: Professioneel en kwaliteitsvol handelen (M PZ 131 – 40 lestijden)	43
16	Module: Actuele tendensen in de ouderenzorg deel 1 (M PZ 132 – 40 lestijden)	48
17	Module: Psychologie van het ouder worden (M PZ 133 – 40 lestijden)	50
18	Module: Psychopathologie (M PZ 134 – 40 lestijden).....	52
19	Module: Geronto-agogische vaardigheden (M PZ 135 – 40 lestijden).....	54
20	Module: Bijzondere geronto-agogische vaardigheden (M PZ 136 – 40 lestijden)	57
21	Module: Woon- en leefklimaat (M PZ G015 – 40 lestijden).....	60
22	Module: Sociaal-emotioneel begeleiden (M PZ G016 – 40 lestijden).....	64
23	Module: Biologische aspecten van het ouder worden (M PZ 137 – 40 lestijden)	69
24	Module: Observeren en rapporteren (M PZ G 018 – 40 lestijden).....	71
25	Module: Werken met groepen (M PZ G 019– 40 lestijden)	73
26	Module: Zorg voor het levenseinde (M PZ 138 – 40 lestijden).....	76
27	Module: Verzorgen, veiligheid en gezondheid (M PZ G 021– 40 lestijden)	79
28	Module: Methodisch handelen in een organisatie (M PZ G 022 – 40 lestijden) 83	
29	Module: Zorg voor de client en zijn context (M PZ 139– 40 lestijden).....	86
30	Module: Actuele tendensen in de ouderenzorg deel 2 (M PZ 140 – 40 lestijden)	89
31	Modules: Methodische werkbegeleiding en supervisie 1 tot 6 (M PZ G 25 tot 30 – 6 x 20 lestijden).....	91

32	Modules: Gesuperviseerde beroepspraktijk in de ouderenzorg 1, 2, 3, 4, 5 en 6 (M PZ – 6 x 80 lestijden)	93
33	Bibliografie.....	96

1 INLEIDING

1.1 CENTRUMOVERSCHRIJDEND PROJECT

Dit leerplan is tot stand gekomen binnen een centrumoverschrijdende werkgroep. Alle centra die de opleiding Begeleider animator voor bejaarden aanbieden hebben aan het ontwikkelen van dit leerplan actief deelgenomen. De meerwaarde van dergelijk samenwerkingsverband is niet enkel beperkt tot het onderling afstemmen van het programma, maar heeft tevens geleid tot een gelijkgerichte visie op de opleiding. Dit biedt de cursist die om welke reden dan ook in de loop van zijn opleiding van centrum verandert of onderdelen van zijn opleiding gelijktijdig in verschillende centra wenst te volgen, niet alleen meer zekerheid op vlak van continuïteit van zijn leertraject maar ook op vlak van continuïteit in zijn leerproces.

1.2 VISIE OP DE OPLEIDING

Dit leerplan is gebaseerd op het gelijknamige opleidingsprofiel B.VI.R. van 06/09/2013 (B.S. 08/10/2013)

In de opleiding Begeleider-animator voor Bejaarden verwerft de cursist de basiscompetenties die nodig zijn om als beginnende beroepsbeoefenaar aan het werk te gaan in de ouderenzorg en wordt de basis gelegd voor een verdere professionalisering gedurende zijn loopbaan. De competenties vormen aldus het kader van wat de cursist moet kennen, kunnen en zijn om adequaat te handelen in een bepaalde beroepscontext.

Centraal in de opleiding staat de competentieontwikkeling en de persoonlijke groei van de cursist in relatie tot de beroepspraktijk. Dit houdt in dat het accent niet ligt op het onderwijzen door de leerkracht maar wel op het leren door de cursist.

Concreet betekent dit dat:

- het ontwikkelen van competenties gezien wordt als een groeiproces. Door te leren reflecteren op zijn handelen, komt de cursist geleidelijk tot een verbreding, verdieping en verrijking van zijn competenties. Verbreden houdt in dat de cursist de competenties kan toepassen in verschillende en in toenemende complexe situaties. Verdieping betekent dat de competenties door toenemende bewustheid en reflectie steeds beter worden geïntegreerd. Verrijking, ten slotte, wil zeggen dat de competenties steeds meer iets van de persoon zelf worden, dat ze bewuster worden ingezet.
- er geleerd wordt in een beroepsgerichte context. Bij elke leeractiviteit moet de relatie met de beroepspraktijk duidelijk zichtbaar te zijn. Kennis, vaardigheden en houdingen moeten zoveel mogelijk geïntegreerd worden aangeboden. Door voortdurend de relatie te leggen met de rollen en taken in het toekomstige werkveld, wordt het leren functioneel en verhoogt de intrinsieke motivatie van de cursist.
- de nadruk komt te liggen op kennisconstructie i.p.v. op kennisreproductie door de cursist. Niet de vraag wat geleerd wordt maar wel hoe geleerd wordt komt centraal te staan. De activiteit van de leerkracht moet vooral gericht zijn op de kwaliteit van die kennisconstructie, zijn rol verschuift van lesgever naar begeleider van leerprocessen.
- de cursist in staat gesteld wordt in toenemende mate de verantwoordelijkheid op te nemen voor zijn eigen ontwikkeling. Het is belangrijk dat de cursisten zoveel mogelijk sturing kunnen geven aan hun eigen leerproces omdat hierdoor de kwaliteit van de kennis die zij verwerven verhoogt. Dit houdt in dat er ook aandacht wordt besteed aan het ontwikkelen van metacognitieve vaardigheden zoals het leren leren, het leren reflecteren over het eigen leerproces en het ontwikkelen van het zelfstandig leervermogen van de cursist.
- rekening wordt gehouden met individuele verschillen tussen cursisten. Er moeten mogelijkheden worden ingebouwd tot differentiatie op vlak van studietempo, inhoud en leerweg. Het uitwerken van individueel aangepaste leertrajecten en het erkennen van elders verworven competenties krijgt hierbinnen zijn plaats.

Daaraan gekoppeld moet een adequate leeromgeving gecreëerd worden. Dit is een leeromgeving die:

- levensecht is en uitnodigt tot activiteit, d.w.z. zoveel mogelijk aansluit bij de concrete praktijk om de betrokkenheid van de cursist te verhogen.

- naast cognitieve inhouden ook vaardigheden en attitudes betreft in het leerproces. Een competentie is immers een geïntegreerd geheel van kennis, vaardigheden en houdingen
- rekening houdt met de leerstijlen van de cursist. De manier van leren is bepalend voor de kwaliteit van de opgedane kennis, inzichten en vaardigheden. Naast zijn eigen leerstijl moet ook het open staan voor en het hanteren van andere leerstijlen door de cursist ontwikkeld worden.
- het zelfgestuurd leren stimuleert door de cursist aan te moedigen en te ondersteunen om op een actieve wijze tot kennisconstructie te komen en te reflecteren over zijn leerproces
- zorgt dat de cursist systematisch het besef van de eigen bekwaamheid ontwikkelt door het regelmatig geven van feedback en het leren reflecteren.

1.3 OPLEIDINGSCONCEPT

1.3.1 KOPPELING THEORIE EN PRAKTIJK

In de opleiding staat een voortdurende koppeling van theorie en praktijk centraal. Op het moment dat de cursist in de opleiding stapt, stapt hij ook in het werkveld om daar praktijkervaring op te doen. Het binnenschools curriculum is volledig afgestemd op het leren op de werkplek.

We onderscheiden hierbij verschillende leerlijnen ¹

- o In de **conceptuele leerlijn** vindt vooral de theoretische vorming plaats die een noodzakelijke basis is voor het handelen: concepten, modellen, theorieën, kritisch denken, relaties tussen leerstof ontdekken en verbanden zien. Kennis varieert van eenvoudige reproduceerbare feiten tot complexe informatie die geïnterpreteerd en toegepast moet kunnen worden. Belangrijk hierbij is dat ook tijdens deze leermomenten steeds gestart wordt met een oriëntatie op de beroepstaak om de relatie met de werksituatie zichtbaar te maken.
- o De **vaardigheden-leerlijn**: is gericht op training en ontwikkeling van belangrijke praktische vaardigheden. Vaardigheden variëren van eenvoudige handelingen (niet direct toepasbaar in de beroepspraktijk), via taken/activiteiten (samenstel van vaardigheden, die in de beroepspraktijk via vaste protocollen worden afgewerkt) tot complexe beroepshandelingen (waarbij meerdere competenties moeten worden aangesproken).
- o In de **integrale leerlijn** ligt de nadruk op samensmelting van praktijk, theorie, eigen ervaring en professioneel gedrag. Deze leerlijn zorgt ervoor dat de verschillende elementen in de opleiding met elkaar verbonden worden. In de integrale leerlijn wordt uitgegaan van realistische taken, opgaven en problemen uit het werkveld. Kennis, vaardigheden en houdingen komen hierbij geïntegreerd aan bod. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van projecten, casebesprekingen en toepassingen in gesimuleerde situaties, waarbij ook ingespeeld wordt op de ervaringen van de cursisten in het werkveld. Als zodanig vormt de integrale lijn het hart van het competentiegericht onderwijs.
- o **Ervaringsreflectie-leerlijn**: professioneel functioneren in de beroepspraktijk. Op deze lijn richt de beoordeling zich op de reflectieve logboeken en reflectieverslagen waarin de cursist aantoont dat hij op basis van concepten (onderscheiden naar de wereld van de beroepsge-meenschap, het werkveld en de aan het vak ontleende werkmodellen) professioneel kan nadenken over zijn werkervaring, dat hij zijn vaardigheden kan hanteren om professioneel te handelen (bijv. omgaan met conflicten in groepssituaties, effectief bijdragen als lid van een team), dat hij planmatig beroepsproblemen (dilemma's, tegenstrijdigheden) kan aanpakken in het licht van relevante standaards, zijn oplossingsmethodiek kan controleren en zich kan sturen (aan de hand van een stappenplan en het schrijven van cases). De verslagen zijn betrokken op verschillende ervaringen: persoonlijke ervaringen, beroepsmatige ervaringen en ervaringen met de vakinhoud. In deze verslagen wordt de cursist uitgedaagd de praktijk met de theorie te verbinden.

¹ Bie de D. en Kleijn de J.(2001). Wat gaan we doen? Het construeren en beoordelen van opdrachten. Bohn Stafleu Van Loghum

- **De studieloopbaan leerlijn:** reflecteren op ervaringen met als doel zelfsturing en betekenis geven aan het handelen. In de leerlijn studieloopbaanbegeleiding staat het ontwikkelingsproces van de deelnemer centraal. Het gaat om motivatie, leervermogen en houding.

De eerste 3 leerlijnen en de vijfde leerlijn zijn ondersteunende leerlijnen. Zij vormen geen doel op zich, maar zijn een noodzakelijke basis voor het uiteindelijk doel, het professioneel functioneren in de beroepspraktijk. Het is in de beroepscontext dat de cursist moet laten zien dat hij competent is. In deze laatste leerlijn komen de overige leerlijnen samen (kennis, vaardigheden en persoonlijke kwaliteiten in samenhang).

De ervarings-reflectieleerlijn krijgt vorm middels de gesuperviseerde beroepspraktijk. Deze biedt de cursist de mogelijkheid om het geleerde toe te passen in reële beroepssituaties. Essentieel bij dit alles is dat de verschillende leeractiviteiten een zinvolle onderlinge samenhang vertonen en gericht zijn op het realiseren van bepaalde leerdoelen c.q. het ontwikkelen van bepaalde competenties. Ook zal het leren reflecteren systematisch aan bod moeten komen, het moet een rode draad zijn door de hele opleiding. Dit reflecteren mag niet beperkt blijven tot de vraag 'wat moet ik doen om het morgen beter te doen?', maar ook 'waarom heb ik dit zo gedaan?'. De eerste vraag is gericht op het onmiddellijk verbeteren van gedrag in een bepaalde situatie, het waarom verwijst naar de onderliggende inzichten en opvattingen die het gedrag sturen.

1.3.2 OPBOUW VAN HET CURRICULUM

Het opleidingsconcept gaat uit van een concentrische opbouw van het curriculum, waarbij de competenties op een steeds hoger niveau worden aangeboden en de problemen waar de cursisten aan werken in complexiteit toenemen.

Om tot een niveaubepaling te komen, worden volgende criteria gehanteerd:

- a) **Toenemende complexiteit:** van eenvoudige naar complexe situaties
Van een beginnend cursist wordt verwacht dat hij eenvoudige taken kan uitvoeren in eenvoudige situaties. Doorheen de opleiding leert de cursist om met steeds meer factoren rekening te houden, meer theoretische kennis aan te wenden om zijn handelen te onderbouwen, meer vaardigheden adequaat te combineren. Een afstuderende cursist kan functioneren in complexe situaties.
- b) **Toenemende integratie:** van losse elementen naar geïntegreerde gehelen
Van een beginnende cursist wordt verwacht dat hij afzonderlijke deelhandelingen en deeltaken kan uitvoeren, naarmate hij verder vordert in zijn traject zal hij in staat moeten zijn om volledige taken of activiteiten uit te voeren. Een afstuderende cursist kan volledige beroepsactiviteiten en beroepstaken opnemen.
- c) **Toenemende transfer:** van bekende situaties naar nieuwe situaties
In het begin kan de cursist het geleerde toepassen in bekende situaties. Door dit in de loop van de opleiding te leren toepassen in minder bekende en nieuwe situaties, ontwikkelt hij het vermogen tot transfer van het geleerde en kan hij dit inzetten op verschillende niveaus van het beroepsmatig handelen wanneer hij afstudeert.
- d) **Toenemende zelfstandigheid:** van gestuurd naar zelfstandig handelen
Een beginnende cursist kan opdrachten uitvoeren onder begeleiding van en met sturing door leerkrachten/begeleiders. Naarmate de opleiding vordert, moet de cursist steeds meer in staat zijn opdrachten zelfstandig en met steeds minder sturing uit te voeren. Aan het einde van de opleiding moet de cursist zelfstandig het beroep kunnen uitoefenen en verantwoordelijkheid opnemen voor zijn eigen beroepsontwikkeling zodat een doorgroei in professionaliteit verwacht mag worden.

1.3.3 AANZET TOT ZELFSTURING

Wanneer wij van de cursist verwachten dat hij in toenemende mate zelf de verantwoordelijkheid neemt voor zijn ontwikkeling en groei, betekent dit dat hij tijdens de opleiding ook kansen krijgt om zelfstandig te werken, initiatief te nemen, keuzes te maken.

Dit houdt in dat de leerkracht zijn onderwijsstijl voldoende varieert in functie van het leerproces van de cursisten. De leerkrachtgestuurde manier van lesgeven, het lesgeven vanuit gedeelde sturing tussen leerkracht en cursist en een cursistgestuurde manier van lesgeven wisselen elkaar voortdurend af.

In de gesuperviseerde beroepspraktijk wordt deze zelfsturing nog meer aangemoedigd door te werken met een persoonlijk ontwikkelingsplan.

1.4 DIPLOMAGERICHT

De opleiding Begeleider–animator voor Bejaarden wordt bekrachtigd met een certificaat. In combinatie met het certificaat Aanvullende Algemene Vorming, leidt de opleiding Begeleider–animator voor Bejaarden tot een diploma Secundair Onderwijs. Ook cursisten die al bij de aanvang van hun opleiding in het bezit zijn van een diploma secundair onderwijs, ontvangen dit diploma bij het beëindigen van de opleiding.

2 BEGINSITUATIE

2.1 TOELATINGSVOORWAARDEN

Om met de opleiding te mogen starten, dient de cursist te voldoen aan de decretale toelatingsvoorwaarden.

Daarnaast worden intakeproeven georganiseerd, waarbij wordt nagegaan of de kandidaat cursist:

- over voldoende capaciteiten beschikt om met kans op slagen deze opleiding te doorlopen, eventueel mits remediëring.
- voldoende gemotiveerd is om zich ten volle te engageren voor deze opleiding.
- voldoende draagkracht heeft.

Op basis van de gegevens van deze intakeproeven wordt een advies geformuleerd i.v.m. het al dan niet starten met de opleiding.

2.2 KENMERKEN VAN DE CURSISTEN

De cursistengroep is heel heterogeen van samenstelling. Er zijn grote verschillen tussen de cursisten op vlak van leeftijd, vooropleiding, culturele achtergrond, gezinssituatie, ervaring... De meeste cursisten zitten in de leeftijdscategorie tussen 19 en 40 jaar. Wat vooropleiding betreft, behoort een vrij groot aantal tot de groep schoolverlaters die omwille van schoolmoeheid, negatieve schoolervaringen, familiale omstandigheden... het dagonderwijs vroegtijdig heeft verlaten.

3 ALGEMENE DOELSTELLINGEN VAN DE OPLEIDING

3.1 ALGEMENE DOELSTELLINGEN

De opleiding richt zich op de professionele vorming van animatoren in verschillende settings van de ouderenzorg. Bij het beëindigen van zijn opleiding, heeft de cursist de basiscompetenties van een begeleider- animator voor bejaarden, zoals omschreven in het beroepsprofiel, verworven op het niveau van een beginnende beroepsbeoefenaar.

Dit houdt in dat een afgestudeerde cursist:

- op een deontologisch verantwoorde wijze en aangepast aan de doelstellingen en visie van de organisatie kan functioneren;
- kan werken vanuit een emancipatorische mensvisie en met respect voor diversiteit;
- professionele begeleiding kan bieden, afgestemd op de behoeften van de doelgroep;
- kan samenwerken met collega's en relevante derden;
- op zelfstandige wijze kan functioneren binnen een team;
- de fundamentele van de basishouding, eigen aan elke opvoeder/begeleider heeft geïntegreerd in zijn handelen;
- er zich van bewust is dat zelfreflectie, zelfhantering en bijscholing een permanente opdracht is voor elke professionele opvoeder/begeleider.

Naast het werken aan beroepsvaardigheden, wordt ook ruim aandacht besteed aan persoonsvorming, het ontwikkelen van de sleutelvaardigheden inbegrepen. Het functioneren in de rol van animator in de ouderenzorg kan immers niet los gezien worden van de persoon van de begeleider omdat dit het belangrijkste instrument is waarover hij als opvoeder/begeleider beschikt. Het is vooral tijdens supervisiemomenten dat de cursist aangezet wordt kritisch te reflecteren over het eigen functioneren als persoon en zo leert zijn denken, voelen en handelen geïntegreerd te benutten.

Gezien zowel de professionele als de persoonlijke groei nooit afgerond zijn, is het belangrijk dat de cursisten bij het beëindigen van hun opleiding in staat zijn de verantwoordelijkheid voor verdere professionalisering en persoonlijke ontwikkeling op te nemen. Het realiseren van deze doelstelling wordt nagestreefd door aandacht te besteden aan het leren leren.

3.2 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen in de verschillende modules aan bod.

Code	Sleutelvaardigheid	Verklaring
SV03	ASSERTIVITEIT	In staat zijn eigen meningen en gevoelens te verwoorden en ervoor op te komen.
SV06	CONTACTVAARDIGHEID	In staat zijn om contacten te leggen en eventueel te onderhouden, ook in moeilijke situaties (onder meer met mensen met verschillende opvattingen en achtergrond).
SV07	CREATIVITEIT	In staat zijn om persoonlijke ideeën en oplossingen te bedenken en uit te voeren.
SV10	EEN WERKPLAN KUNNEN MAKEN	In staat zijn om op systematische wijze te beslissen welke stappen men bij de uitvoering van een taak zal zetten.
SV11	EMPATHIE	In staat zijn zich in te leven in iemands situatie, er begrip voor op te brengen en er tactvol mee om te gaan.
SV15	KRITISCHE INGESTELDHEID	In staat zijn zichzelf en zijn omgeving in vraag te stellen, de waarde van een bewering of een feit, de

		haalbaarheid van een vooropgesteld doel te verifiëren, alvorens een stelling in te nemen.
SV 30	VEILIGHEIDS- EN MILIEUBE- WUSTZIJN	In staat zijn om actief en proactief in te staan voor de veiligheid en om situaties te voorkomen die mens en milieu kunnen schaden.
SV32	ZELFSTANDIGHEID	In staat zijn om zelfstandig zonder hulp of toezicht gedurende lange tijd aan een taak te werken.
SV33	ZELFVERTROUWEN	In staat zijn om een taak aan te pakken vanuit geloof in eigen kennen en kunnen.
SV34	ZIN VOOR INITATIEF	In staat zijn om problemen en taken aan te pakken zonder dat het gevraagd wordt of de omstandigheden ertoe dwingen.
SV 35	ZIN VOOR SAMENWERKING	In staat zijn om gezamenlijk aan eenzelfde taak te werken.

4 MINIMALE MATERIËLE VEREISTEN

In een competentiegerichte opleiding dienen functionele lokalen en materialen beschikbaar te zijn om cursisten de kans te geven praktische vaardigheden te oefenen (cfr. vaardighedenleerlijn) en aan het ontwikkelen van hun competenties te werken in gesimuleerde situaties (cfr. integrale leerlijn)

4.1 INFRASTRUCTUUR

Minimaal dient een centrum te beschikken over:

- voldoende ruime leslokalen met verplaatsbare tafels en stoelen om te kunnen werken in kleine groepen en om ruimte te creëren voor rollenspelen en simulatieoefeningen.
- een ICT – lokaal met een voldoende aantal computers.
- een lokaal voor expressieve vaardigheden.
- een lokaal voor EHBO.

Een open leercentrum kan in een competentiegerichte leeromgeving een grote meerwaarde bieden.

4.2 MATERIËLE BENODIGDHEDEN

Het centrum beschikt over:

- een audiovisuele installatie;
- een elektronisch leerplatform;
- EHBO materiaal;
- materiaal voor uiteenlopende manuele expressietechnieken en bewegingsactiviteiten.

Voor het geven van feedback op het gedrag van cursisten tijdens rollenspelen en simulatieopdrachten is het gebruik van een videocamera vereist.

5 ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

De wijze waarop een centrum de competenties realiseert is de autonomie van elk centrum afzonderlijk. We geven hier wel enkele richtlijnen om een adequate leeromgeving te realiseren, zodat men vertrekt vanuit een gelijkgerichte visie.

Een adequate leeromgeving is een leeromgeving die levensecht is en uitnodigt tot activiteit, die het zelfgestuurd leren stimuleert, die zorgt dat de cursist systematisch het besef van eigen bekwaamheid ontwikkelt, die naast cognitieve inhoud ook vaardigheden en attitudes betreft in het leerproces en die rekening houdt met de leerstijlen van de cursist.

5.1 LEVENSECHT EN ACTIEF

De leeromgeving is er één die als echt ervaren wordt en waarin cursisten gestimuleerd worden tot actief leren: zelf doen, zelf denken, zelf sturen ...

De leerkracht kiest dus best een werkvorm die de activiteit van de cursist effectief stimuleert en die deze activiteit ook toelaat. Het gaat om werkvormen die vallen binnen de categorieën van interactievormen (verschillende soorten discussievormen, vragen stellen ...), opdrachtvormen (ICT-opdrachten, literatuurstudie, schrijven van een tekst, practicum, werkbladen ...) samenwerkingsvormen (groepswork, partnerwerk, projectwerk ...) en spelvormen (rollenspel, simulatiespel, schimmenspel, raadspelel ...). Instructievormen, zoals doceren zijn minder aangewezen.

Indien situaties, oefeningen, opdrachten, casussen ... realistisch zijn en uit het werkveld komen, zal een cursist vlotter de link leggen tussen de klas en de praktijk (echtheid) en het geleerde aanvoelen als nuttig en relevant. Dit heeft het bijkomende voordeel dat cursisten nauwer betrokken raken bij hun leerproces en er een actievere rol in spelen.

5.2 VAN LEERKRACHTGESTUURD NAAR CURSISTGESTUURD

Een cursist heeft in het begin van zijn leerproces meer begeleiding en sturing nodig. Naarmate hij vordert in zijn opleiding zal de cursist meer en meer zelfstandig beslissingen nemen in verband met leerdoelen, leeractiviteiten en zelfbeoordeling. Het leerproces wordt dan niet meer (volledig) gestuurd door de leerkracht, maar gaat via gedeelde sturing over naar een cursistgestuurd leerproces.

De gehanteerde werkvormen worden op zo'n manier uitgewerkt dat de cursist geleidelijk aan ook de kans krijgt om zichzelf te sturen, zijn eigen leerproces in eigen handen te nemen, zelfstandig te werken, keuzes te maken. De werkvormen situeren zich op een continuüm van leerkrachtgestuurd tot cursistgestuurd. Doceren is bijvoorbeeld een instructievorm, waar de leerkracht het leerproces (volledig) stuurt. Samenwerkingsvormen, zoals een groepswork, kan meer leerkrachtgestuurd zijn. De leerkracht bepaalt welke opdracht(en) er in het groepswork zit(ten), verdeelt deze onder in kleine subvragen, bepaalt wie welke taak krijgt, waar en hoe de cursist de informatie kan terugvinden, enz. Datzelfde groepswork kan ook meer leerlinggestuurd ingevuld worden. De leerkracht formuleert een opdracht waarin cursisten zelf hun weg moet zoeken. Ze moeten zelf op zoek gaan naar waar ze hiervoor materiaal vinden, welke subopdrachten zitten er in deze opdracht vevat zitten om tot een goed resultaat kunnen komen ...

Het is duidelijk dat de taak van de leerkracht hierdoor verandert. Hij is niet meer degene die alle instructies geeft en het leerproces daarmee afrondt. Hij biedt leerkansen aan, begeleidt het leerproces van de cursisten en gaat in op hun leervragen en leerbehoeften door concrete en gerichte feedback te geven op hun leerproces én op hun product. Hij evolueert van instructeur naar coach/begeleider.

5.3 BESEF VAN EIGEN BEKWAAMHEID

In het begin van de opleiding is het vooral de leerkracht die feedback geeft op het leerproces van de cursist. De bedoeling is dat de cursist deze reflectieve houding ook aanleert. Het is een belangrijke vaardigheid om een besef te krijgen van zijn eigen professionele bekwaamheid en op die manier de mogelijkheid te creëren zijn professionaliteit bij te sturen.

Het is de taak van de leerkracht om de cursist te leren hoe hij zijn eigen functioneren kan beoordelen en hoe hij vervolgens zijn gedrag kan bijsturen in bepaalde situaties door zichzelf de vragen te stellen: 'wat doe ik, hoe doe ik het, heeft mijn gedrag positieve en/of negatieve gevolgen en wat moet ik doen om het beter te doen?'. Het gedrag dat iemand stelt wordt gestuurd door bepaalde onderliggende inzichten en opvattingen. Wil men dat gedrag veranderen, dan zal men inzicht moeten krijgen in deze onderliggende opvattingen. Dus een cursist die zijn gedrag wil optimaliseren zal zich ze vraag moeten stellen: 'waarom handel ik op die manier, hoe kijk ik naar de situaties waarin ik zit?'.

5.4 KENNIS, VAARDIGHEDEN EN ATTITUDES

Zoals uit bovenstaande blijkt is het belangrijk om de cursist niet enkel cognitieve **inhouden/kennis** over te brengen, maar ook aandacht te besteden aan **vaardigheden**, zoals onder andere reflecteren, en **attitudes**.

De cursist staat, gelijktijdig met het volgen van de lessen, in de praktijk. Hier doet de cursist heel wat ervaring op die bruikbaar is in de klas. De praktijk veronderstelt dat de cursist kennis, maar ook een aantal vaktechnische, cognitieve en metacognitieve vaardigheden en heel wat attitudes bezit (of moet verwerven). Dus moeten al deze componenten aan bod komen in het leerproces. De ene werkvorm leent zich beter om kennis over te brengen (bijvoorbeeld doceren), de andere om vaardigheden aan te leren (opdrachten) en nog andere om attitudes aan te leren (discussie, klasgesprek, stellingenspel ...).

Dit werkt het meest efficiënt indien dit op een ervaringsgerichte manier aangebracht wordt. Een eerste stap is vertrekken van de ervaringen die de cursist, onder andere, opdoet op de praktijkplaats. Door een fragment te laten zien in de klas, kan een leerkracht reactie uitlokken: 'he, dat heb ik ook gezien op mijn praktijkplaats.' of kan men de cursisten rechtstreeks bevragen: 'wie heeft al te maken gehad met grensoverschrijdend gedrag bij een oudere?', of kan de leerkracht een observatie-opdracht geven... Door die ervaringen in de klas te brengen ziet de cursist de link met de praktijk vaak beter en vlugger en kan hij omgekeerd gemakkelijker de transfer maken van de klas naar de praktijk. Bovendien verhoogt het de betrokkenheid op de les. Belangrijk hierbij is dat men deze ervaringen, die door de cursist aangehaald worden, verder bespreekt in de klas. Door de juiste vraagstelling, een leergesprek... laat de leerkracht de cursist nadenken/reflecteren over deze ervaringen: wat heb ik gezien, hoe voelde dat, hoe reageerde ik, waarom was dat mijn reactie, wat was het gevolg hiervan, hoe denken/zien medecursisten hier over...? Zo komt de cursist, in interactie met de leerkracht en medecursisten, tot theorieën, concepten, inzichten. Hier kan men er bijvoorbeeld voor kiezen om een onderdeel te doceren. Daarna moet de cursist de kans krijgen om deze 'geleerde' theorieën en inzichten in de praktijk toe te passen, in te oefenen. Kortom: kennis inoefenen, vaardigheden opdoen, attitudes ontwikkelen en dit alles integreren. Dit kan gebeuren in de klas tijdens gesimuleerde oefeningen, via levensechte opdrachten, via casebesprekingen of op het werkveld zelf of... Uiteraard is het belangrijk dat cursisten hier feedback op krijgen en leren hoe ze zichzelf kunnen bijsturen: zelfreflectie.

De ene werkvorm past dus al beter dan een andere in de verschillende fasen van het leerproces. Er zal dus een combinatie en een variatie aan werkvormen gebruikt worden.

5.5 LEERSTIJLEN

Door te variëren in de werkvormen kan men tegemoet komen aan en rekening houden met de verschillende leerstijlen van de cursist. Dit is de voorkeur die een cursist heeft voor een bepaald zintuig bij het verwerven van informatie. De ene cursist begrijpt een probleem beter als er een tekening in de tekst staat, als hij het kan uitvoeren, voor een andere volstaat een mondelinge uitleg, terwijl een derde het liever leest. Bij de ene beklijft het beter indien een leerkracht eerst heel duidelijk de theorie uitlegt en dan pas naar het concrete gaat (starten bij het conceptualiseren), een andere heeft liever dat er vertrokken wordt vanuit ervaringen op de stageplaats en dat men zo komt tot theorieën (starten bij ervaren), een derde verkiest eerst wat experimenteren, erover nadenken om dan pas de theoretische aspecten te bekijken.

Om hiermee rekening te kunnen houden is het verstandig een variatie aan/combinatie van werkvormen toe te passen: zowel gesloten als open problemen/opdrachten aanbieden, zowel klassikaal als individueel als in groepjes werken, van zeer concreet werken tot een meer abstracte aanpak... Enerzijds opdat er tegemoet gekomen wordt aan de leerstijl van elke cursist, anderzijds opdat elke cursist zijn mogelijkheden uitbreidt en niet stil blijft staan bij één manier van leren.

6 EVALUATIE VAN DE CURSISTEN

De evaluatie behoort tot de autonomie van het centrum. Elk centrum beslist zelf op welke wijze wordt nagegaan of de doelstellingen bereikt zijn.

Cruciaal is de vraag of de cursist de competenties die nodig zijn om als beginnende beroepsbeoefenaar aan het werk te gaan, in voldoende mate verworven heeft bij het beëindigen van de opleiding.

Deze competenties omvatten zowel beroepsvaardigheden, beroepshoudingen als ondersteunende kennis en inzichten.

Belangrijk is dat de cursisten vooraf goed weten wat van hen verwacht wordt en hoe de evaluatie gebeurt.

Tussentijdse evaluaties zijn nodig om het leerproces tijdig te kunnen bijsturen. Het lijkt ons vanzelfsprekend dat in een competentiegerichte leeromgeving de cursist regelmatig feedback krijgt over zijn vorderingen. Dit houdt in dat naast summatieve evaluatie, formatieve evaluatie een belangrijke plaats inneemt binnen een competentiegerichte leeromgeving.

Formatieve evaluatie is ontwikkelingsgericht en sturend voor het leer- en onderwijsproces. Concreet houdt dit in dat de cursist continu feedback krijgt over zijn vorderingen. Hattie en Timperley spreken in dit verband van drie vormen van feedback (Dresen 210):

- feed up: de te behalen doelen moeten duidelijk gecommuniceerd worden en de concrete, gewenste resultaten moeten door de cursisten gekend zijn. Deze informatie geeft richting aan het leerproces (Waar ga ik naartoe ?)
- feedback: informatie over de vooruitgang en wat wel en niet goed is. Deze feedback moet gericht zijn op de taak, op het proces en op zelfregulatie en niet op de persoon (Hoe goed doe ik het tot nog toe ?)
- feedforward: informatie over hoe de cursist verder kan gaan, o.a. welke strategieën hij kan hanteren (procesgericht) en zijn manier van omgaan met taken (zelfregulatie). Dit soort feedback zet de cursisten aan tot het ondernemen van acties (Wat kan ik verder doen om de gewenste vooruitgang te boeken?).

Deze feedback kan zowel gericht zijn op de taak, het proces, de zelfregulatie als op de persoon.

Feedback gericht op de taak en op het proces zijn het meest eenduidig. Feedback gericht op zelfregulatie is alleen effectief als het de cursist ervan kan overtuigen dat meer inspanningen en aandacht tot de gewenste resultaten zullen leiden. Persoonsgerichte feedback moet vermeden worden omdat het effect ervan onvoorspelbaar is.

Tot slot zal een cursist ook moeten leren zichzelf te evalueren. Ook dit maakt deel uit van zijn leerproces en is daarom een essentieel onderdeel van het evaluatieproces.

7 MODULE: COMMUNICATIEF GEDRAG (M PZ G001 – 40 LESTIJDEN)

LEESWIJZER

De leerplandoelstellingen, onderliggende basiskennis en specifieke pedagogisch didactische wenken worden steeds per basiscompetentie of cluster van basiscompetentie beschreven. Het is belangrijk dat de leerplandoelen en basiskennis gelezen worden in relatie tot bovenliggende basiscompetentie(s). Om de duidelijkheid te bevorderen werden de basiscompetenties letterlijk uit het opleidingsprofiel overgenomen en aangeduid met de bijbehorende code. De onderliggende leerplandoelstellingen zijn operationalisering van de basiscompetenties. Deze doelstellingen worden geclusterd volgens het leerlijnenmodel.

De **sleutelvaardigheden** die bij elk leerplan toegevoegd worden zijn attitudes die bij de cursist moeten nagestreefd worden tijdens het leerproces. Er moet daarbij niet bewezen worden dat deze sleutelvaardigheden effectief werden verworven, maar wel dat er inspanningen werden geleverd om ze te verwerven. De sleutelvaardigheden werden in de leerplannen verkaveld over de verschillende modules. Bij elke module wordt aangegeven welke sleutelvaardigheden er minimum in de module moeten nagestreefd worden.

7.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

In deze module verwerven de cursisten inzicht in (eigen) communicatie en de verschillende stijlen en technieken. De focus ligt vooral op het aanleren, trainen en oefenen van basisvaardigheden met betrekking tot communicatie.

7.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

7.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief) De cursisten kunnen	BC U Leerlijn	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
responsief en authentiek communiceren.	PZ001 BC 001		
vaststellen welke verbale en non-verbale communicatie door de cliënt wordt gehanteerd en begrepen.	PZ001 BC 002		
een voor de cliënt verstaanbare taal gebruiken.	PZ001 BC 003		
tussen communicatietechnieken, stijlen en abstractieniveaus schakelen.	PZ001 BC 004		

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC U Leerlijn	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
de eigen lichaamstaal benutten in de communicatie met de cliënt.	PZ001 BC 005		
aan correcte en heldere informatieoverdracht doen.	PZ001 BC009		
<ul style="list-style-type: none"> - in eigen woorden de betekenis van sensitief en authentiek communiceren weergeven. - interacties op basis van het basisschema van communicatie analyseren. - stoornissen in de communicatie herkennen. - het inhouds- en betrekkingniveau in boodschappen onderscheiden. - de verschillende types van communicatiestijlen onderscheiden. 	CLL	<ul style="list-style-type: none"> • Sensitief en authentiek communiceren • Basisschema communicatie • Niveaus van communicatie • Communicatiestijlen 	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsleergesprek • Situatieschetsen • Rollenspel • Spelmethodieken Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Kennistoets (formatief en summatief)
<ul style="list-style-type: none"> - een boodschap zodanig formuleren dat deze door de ontvanger begrepen wordt (dit impliceert contactvaardigheid). - op basis van een checklist over de eigen communicatiestijl kritisch reflecteren. - in een gegeven situatie een adequate communicatiestijl gebruiken (dit impliceert contactvaardigheid). - de eigen communicatiestijl in functie van de situatie aanpassen (dit impliceert contactvaardigheid). 	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Situatieschetsen • Spelmethodieken • Reflectieopdrachten Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Observatie (formatief) • Vaardigheidstoets (formatief en summatief)

7.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Contactvaardigheid	SV 06	In staat zijn om contacten te leggen en eventueel te onderhouden, ook in moeilijke situaties (onder meer met mensen met verschillende opvattingen en achtergrond).	Observeren tijdens opdrachten

7.5 DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- Michels, W. (2010). Communicatie handboek. Groningen.: Noordhoff.
- SOVA Groep (2003). Samen werken, samen leren. Werkboek voor sociale vaardigheden. Theorie en oefeningen PM Reeks, Soest: Nelissen (spelmethodieken).
- Oomkes, F. (2006-4^e druk). Training als beroep. Deel 2a en 2b. Oefenen in sociale vaardigheid. Den Haag: Boom/Lemma (Oefeningen)
- Constant, C. e.a. (1999). Kwaliteitsvolle basiszorg. Deel 1. Diegem: Kluwer.
- Geertsen, H. (1988) De algemene systeemtheorie voor communicatietrainers. Diegem: Van Loghum- Slaterus.
- Van Craen, W. (1997) Omgaan met anderen, een communicatiekunst. Leuven: Acco.

8 MODULE: COMMUNICATIEVE VAARDIGHEDEN (M PZ G 002 40 lestijden)

8.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

In deze module leren de cursisten het basisschema van communicatie en de verschillende aspecten van communicatie te hanteren. Door te reflecteren op hun eigen communicatiestijl en door het toepassen van elementaire communicatieve vaardigheden komen zij tot het bijsturen van hun eigen communicatief gedrag. Daarnaast oefenen de cursisten het gebruiken van communicatieve vaardigheden en technieken in functionele relaties. Ze krijgen daarbij kapstukken aangereikt om interactiesituaties te analyseren en te hanteren.

8.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

8.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief)	BC U	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
De cursisten kunnen responsief en authentiek communiceren.	Leerlijnen PZ 001 BC 001		
<ul style="list-style-type: none">- de betekenis van actief luisteren in eigen woorden weergeven.- het belang van actief luisteren verwoorden.- verschillende luistertechnieken bespreken.- de gevoelens of behoeften achter boodschappen herkennen en benoemen.- actief luisterboodschappen correct formuleren.	CLL	<ul style="list-style-type: none">• Actief luisteren:<ul style="list-style-type: none">- begripsomschrijving- luistertechnieken- actief luisterboodschappen	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Onderwijsleergesprek• Toepassingsopdrachten Toetsvormen <ul style="list-style-type: none">• Kennistoets
<ul style="list-style-type: none">- verschillende luistertechnieken adequaat gebruiken in interactiesituaties.(dit impliceert contactvaardigheid en empathie)	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Rollenspel• Spelmethodieken Toetsvorm: Vaardigheidstoets

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
<ul style="list-style-type: none"> - in functie van het verbeteren of faciliteren van de communicatie, tijdens gesprekken met de bewoners een actieve luisterhouding aannemen. (dit impliceert contactvaardigheid en empathie) 	ILL		Werk- en toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Simulatie
vaststellen welke verbale en non-verbale communicatie door de cliënt wordt gehanteerd en begrepen.	PZ001 BC 002		
een voor de cliënt verstaanbare taal gebruiken.	PZ 001 BC 003		
de eigen lichaamstaal benutten in de communicatie met de cliënt.	PZ001 BC 005		
aan correcte en heldere informatieoverdracht doen.	PZ 001 BC 009		
<ul style="list-style-type: none"> - het belang en de functies van non-verbale communicatie aan de hand van voorbeelden verduidelijken. - de verschillende uitdrukkingsvormen van non-verbale taal bespreken. - de invloed van het eigen referentiekader in het communicatieproces aan de hand van voorbeelden illustreren. - non-verbale signalen waarnemen en op de juiste manier interpreteren. 	CLL	<ul style="list-style-type: none"> • Non-verbale communicatie <ul style="list-style-type: none"> - belang - functies - uitdrukkingsvormen - culturele gebondenheid van (lichaams)taal 	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Doceren • Onderwijsleergesprek • Spelmethodieken • Observatieoefeningen • Groepsdiscussie Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Kennistoets
<ul style="list-style-type: none"> - in interactiesituaties de verschillende uitdrukkingsvormen van non-verbaal gedrag op de juiste manier gebruiken. - de verschillende functies van non-verbale taal op de juiste manier gebruiken. 	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Situatieschetsen • Rollenspel • Spelmethodieken • Reflectieopdrachten

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
<ul style="list-style-type: none"> - op basis van het interactieschema kritisch over de overeenstemming tussen de binnen- en buitenkant van het eigen gedrag reflecteren. (dit impliceert ook een kritische ingesteldheid) 			Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoetsen
<ul style="list-style-type: none"> - de eigen communicatiestijl, taalgebruik en non-verbale taal op de cultuur, het niveau van de bewoners en op de context afstemmen. 	ILL		Werk- toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Simulatie
tussen communicatietechnieken, stijlen en abstractieniveaus schakelen.	PZ001 BC 004		
eigen bevindingen, meningen of feedback inbrengen in het collegiale overleg.	PZ001 BC 119		
<ul style="list-style-type: none"> - het onderscheid tussen feedback en kritiek aan de hand van voorbeelden verduidelijken. - de regels voor het geven en ontvangen van feedback uitleggen. - het belang van feedback voor het samenwerken in groep bespreken. - een onderscheid tussen assertieve, subassertief en agressief gedrag aan de hand van voorbeelden illustreren. 	CLL	<ul style="list-style-type: none"> • Feedback: <ul style="list-style-type: none"> - functies van feedback - regels voor het geven van feedback - regels voor het ontvangen van feedback • Assertiviteit: <ul style="list-style-type: none"> - onderscheid assertief, subassertief en agressief gedrag - assertieve vaardigheden, o.a. eigen mening zeggen, neen zeggen, kritiek geven,... 	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsleergesprek • Situatieschetsen • Spelmethodieken • Toepassingsopdrachten (internet) • Casusopdrachten Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Kennistoetsen
<ul style="list-style-type: none"> - op basis van een checklist over de eigen manier van feedback geven kritisch reflecteren. (dit impliceert een kritische ingesteldheid) 	VLL		

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i>	BC U	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
De cursisten kunnen	Leerlijnen		
- de regels voor het geven en ontvangen van feedback correct gebruiken in oefensituaties. (dit impliceert contactvaardigheid en empathie) - assertieve vaardigheden correct toepassen in oefensituaties (dit impliceert contactvaardigheid en empathie)			
- tijdens een functioneringsgesprek de regels voor het geven en ontvangen van feedback en assertieve vaardigheden adequaat hanteren.	ILL		Werk- en toetsvorm: • Simulatie

8.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Assertiviteit	SV03	In staat zijn eigen meningen en gevoelens te verwoorden en ervoor op te komen.	Observeren tijdens opdrachten
Contactvaardigheid	SV06	In staat zijn om contacten te leggen en eventueel te onderhouden, ook in moeilijke situaties (onder meer met mensen met verschillende opvattingen en achtergrond).	Observeren tijdens opdrachten
Empathie	SV 11	In staat zijn zich in te leven in iemands situatie, er begrip voor op te brengen en er tactvol mee om te gaan.	Observeren tijdens opdrachten

8.5 DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- Oomkes, F. Training als beroep. Deel1. Amsterdam, Boom (oefeningen)
- You tube (non verbale communicatie / feedback)
- www.lichaamstaal.nl (ben jij een lichaamstaalkenner ?)
- <http://www.rkdiaconie.nl/uploadedDocs/Begrijpjewatikzeg.pdf>

- <http://iwp.cs.utwente.nl/Vaardigheden/G-Nonverbaal/Koefening/koefening.html>
- www.komopvoorjezelf.be (assertiviteitstest)
- www.leren.nl/cursus/professionele-vaardigheden/gesprekstechnieken/

9 MODULE: SAMENWERKINGSVAARDIGHEDEN(M PZ G 003 – 40 LESTIJDEN)

9.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

In deze module verwerven cursisten de vaardigheden die essentieel zijn bij het professioneel en constructief samenwerken, samen overleggen en efficiënt vergaderen.

9.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

9.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief) De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
actief en constructief deelnemen aan teambesprekingen.	PZ001 BC 116		
een bijdrage leveren tot een efficiënte vergadering.	PZ001 BC 120		
<ul style="list-style-type: none">- het verloop van een vergadering bespreken.- de taken en rollen van de verschillende deelnemers aan een vergadering bespreken.- verschillende vergadertechnieken en- vaardigheden adequaat gebruiken.- factoren die het vergaderen bevorderen of belemmeren bespreken.	CLL	<ul style="list-style-type: none">• Vergaderen:<ul style="list-style-type: none">- fasen in een vergadering- rollen en functies- vergadertechnieken- vergadervaardigheden- vergaderstijlen	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Onderwijsleergesprek• Cartoonanalyse• Video-observatie• Casusbespreking Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none">• Kennistoets (formatief)
<ul style="list-style-type: none">- een vergadering efficiënt voorbereiden.- een vergadering efficiënt leiden.			Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Rollenspel• Vaardigheidsoopdrachten• Spelmethodieken

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
<ul style="list-style-type: none"> - actief deelnemen aan een vergadering. - een bijdrage leveren aan een gestructureerd verloop van een vergadering. - constructief bijdragen aan de groepssfeer tijdens een vergadering. - het verslag van een vergadering conform de afspraken maken. 			Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Peerevaluatie op basis van gestructureerde observaties
<ul style="list-style-type: none"> - op basis van zelfreflectie en van ontvangen feedback tijdens lesmomenten leerpunten formuleren om zijn vergaderstijl bij te sturen. 	SLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Reflectieopdracht Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Portfolio
in open dialoog treden met collega's die werken vanuit andere waarden en normen.	PZ001 BC 010		
inschatten wanneer en met collega's iets moet worden besproken.	PZ001 BC 019		
eigen bevindingen, meningen of feedback inbrengen in het collegiale overleg.	PZ001 BC 117		
bijdragen aan een open en collegiale werksfeer.	PZ001 BC 118		
omgaan met feedback en raadgevingen van collega's.	PZ001 BC 119		
samen met collega's activiteiten of projecten organiseren.	PZ001 BC 121		
samenwerken en afstemmen met collega's en personen binnen en buiten de organisatie.	PZ001BC122		

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
<ul style="list-style-type: none"> - verschillende vormen van vergadering onderscheiden. - stappen in een besluitvormingsproces bespreken. - het belang van constructief samenwerken in team verwoorden. 	CLL	<ul style="list-style-type: none"> • Soorten vergadering, o.a. <ul style="list-style-type: none"> - informatieve vergadering - planningsvergadering - besluitvormvormende vergadering • Samenwerken in teamverband • Omgaan met feedback (herhaling) 	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsleergesprek • Spelmethodieken • Cartoonanalyse • Ervaringsuitwisseling Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Kennistoets
<ul style="list-style-type: none"> - communicatie en gedrag aanpassen in functie van het vergaderdoel. - in vergaderingen verschillende brainstormingstechnieken correct gebruiken. - besluitvormingsprocedures op de juiste wijze gebruiken. - aan de hand van een checklist het verloop van een vergadering evalueren. - feedback zodanig gebruiken dat de sfeer in en de productiviteit van de vergadering verbetert. 	VLL		Werkvormen <ul style="list-style-type: none"> • Spelmethodieken • Brainstormen • Situatiespel Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Co- en peerevaluatie op basis van gestructureerde observatie
<ul style="list-style-type: none"> - een bewonersvergadering gestructureerd en doelgericht leiden. - een constructieve bijdrage leveren aan het overleg met collega's door : - vergadertechnieken en rollen op de juiste manier te hanteren - andere opvattingen en meningen te respecteren. (dit impliceert contactvaardigheid en zin voor samenwerking) 	ILL		Werk- en toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Simulatie

9.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Contactvaardigheid	SV 06	In staat zijn om contacten te leggen en eventueel te onderhouden, ook in moeilijke situaties (onder meer met mensen met verschillende opvattingen en achtergrond).	Observeren tijdens opdrachten Peerevaluatie
Zin voor samenwerking	SV35	In staat zijn om gemeenschappelijk aan eenzelfde taak te werken.	Observeren tijdens opdrachten Peerevaluatie

9.5 DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- SOVA Groep (2003). Samen werken, samen leren. Werkboek voor sociale vaardigheden. Theorie en oefeningen PM Reeks, Soest: Nelissen (spelmetho- dieken).
- Oomkes, F. (2006-4^e druk). Training als beroep. Deel 2a en 2b. Oefenen in sociale vaardigheid. Amsterdam, Boom (oefeningen).
- www.leren.nl/cursus/professionele-vaardigheden/vergaderen
- www.vlaanderen.be/kwalteitsvolvergaderen (brochure met cartoons gratis te bestellen via deze site)

10 MODULE: EXPRESSIEVE VAARDIGHEDEN (M PZ G 004 - 40 LESTIJDEN)

10.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

In deze module leren de cursisten de expressieve vaardigheden van zichzelf en van de cliënt optimaal te ontwikkelen. Ze leren verschillende expressievormen adequaat te hanteren en worden uitgedaagd om hun expressieve mogelijkheden verder te ontwikkelen

10.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

10.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief) De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
expressieve technieken gebruiken in de omgang met de cliënt.	PZ001 BC 029		
tijdens activiteiten met de cliënt expressieve technieken toepassen.	PZ001 BC 025		
<ul style="list-style-type: none">- de meerwaarde van expressie in al zijn verschijningsvormen verwoorden.- doel en toepassingsmogelijkheden van verschillende expressievormen bespreken.	CLL	<ul style="list-style-type: none">• De kracht van expressie• Expressievormen, o.a. drama, beweging, muziek,...	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Onderwijsleergesprek• Ervaringsuitwisseling Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none">• Kennistoets
<ul style="list-style-type: none">- reflecteren over de eigen expressieve mogelijkheden.- verschillende technieken correct toepassen.- zich zelfstandig nieuwe expressietechnieken eigen maken.- gedachten en gevoelens middels verschillende expressievormen uitdrukken.	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Reflectieopdrachten• Demonstratie• Opzoekopdrachten• Experimenteren Toetsvormen:

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
			<ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoets • Portfolio
- op een methodische wijze een expressieactiviteit uitwerken en uitvoeren voor een groep bewoners, rekening houdend met: <ul style="list-style-type: none"> - de mogelijkheden en beperkingen van de doelgroep - noden en behoeften van de doelgroep - eigen mogelijkheden en beperkingen op vlak van expressie (dit impliceert creativiteit). 	ILL		Werkvormen en toetsvormen <ul style="list-style-type: none"> • Praktijkopdrachten • Simulatie
spelen met de cliënt en de cliënt tot spel stimuleren.	PZ 001 BC 026		
de cliënt de eigen creatieve mogelijkheden laten ontdekken.	PZ 001 BC 027		
creatief zijn in het voorstellen van activiteiten die inspelen op de vraag of behoefte van de cliënt.	PZ001 BC 028		
diverse methodieken en technieken om de cliënt aan te zetten tot het ontdekken van zijn creatieve mogelijkheden, correct hanteren (dit impliceert creativiteit). diverse technieken om de cliënt tot deelname aan expressie-activiteiten te stimuleren, correct hanteren.	VLL	<ul style="list-style-type: none"> • Creatieve methodieken en technieken: <ul style="list-style-type: none"> - soorten - toepassingsmogelijkheden • Spelimpulsen: <ul style="list-style-type: none"> - doel - technieken 	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidsoopdrachten • Ervaringsuitwisseling • Experimenteren Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoets

10.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheid komt aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Creativiteit	SV 07	In staat zijn om persoonlijke ideeën en oplossingen te bedenken en uit te voeren.	Verwerken in opdrachten

10.5 DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- Cooreman-Massie, D. (1989). Kom een beetje bij me zitten. Animatie in het rusthuis. Leuven/Amersfoort/ Acco.
- Bal, I. e.a. (2002). Activiteitenbegeleiding. Arnhem: Angerstein.
- Savonije, G en Wouda, E. (2010) Met de seizoenen mee. Houten: Bohn Stafleu van Loghum(Toepassingen)
- Savonije, G en Wouda, E. (2010)Feest en feestdagen vier. Houten: Bohn Stafleu van Loghum(Toepassingen)
- Savonije, G en Wouda, E. (2011) Samen terug naar vroeger. Houten: Bohn Stafleu van Loghum(Toepassingen)
- Savonije, G en Wouda, E. (2011) Spel en beweging in de groep. Houten: Bohn Stafleu van Loghum(Toepassingen)
- AS- maandblad activiteitensector
- www.pasklaar.bsl.nl/995/Activiteitenkaarten.html

11 MODULE: ICT(M PZ G 005 – 40 LESTIJDEN)

11.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

In deze module verwerven de cursisten een aantal fundamentele PC-vaardigheden in functie van het professioneel functioneren in de beroepspraktijk.

11.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

11.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief) De cursisten kunnen	BC U	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
de sociale kaart raadplegen.	PZ 001 BC 017		
ICT functioneel hanteren bij het zoeken naar en geven van informatie.	PZ 001 BC 018		
ICT functioneel aanwenden bij het opvolgen van een begeleidingsplan.	PZ 001 BC 022		
ICT functioneel aanwenden bij de rapportering.	PZ 001 BC 024		
de financiële administratie van de hem toevertrouwde middelen uitvoeren.	PZ 001 BC 030		
de cliënt helpen met praktische zaken ingeval van handicap, ziekte of letsel.	PZ 001 BC 038		
<ul style="list-style-type: none">- de sociale kaart gericht gebruiken.- zoekmachines efficiënt gebruiken om informatie op te zoeken. (dit impliceert kritische ingesteldheid)- effectief communiceren via email.	VLL	<ul style="list-style-type: none">• Softwareprogramma's voor:<ul style="list-style-type: none">- tekstverwerking- rekenblad- presentaties- email	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Oefeningen• Praktijkopdrachten• Partnerwerk• Gastspreker

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
<ul style="list-style-type: none"> - een tekstverwerkingsprogramma gebruiken voor het opmaken van werk gerelateerde documenten. - een rekenblad gebruiken voor het opmaken van werk gerelateerde documenten. - informatie presenteren met behulp van ICT. - werken met elektronische dossiers die binnen het werkveld gehanteerd worden. - mogelijkheden onderzoeken om de toegang tot de computer voor personen met een beperking te faciliteren. 		<ul style="list-style-type: none"> - elektronische dossiers - sociale kaart • Zoekmachines 	<ul style="list-style-type: none"> • Zelfstudie Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoetsen
<ul style="list-style-type: none"> - ICT efficiënt gebruiken bij het uitvoeren van administratieve taken in de voorziening en het communiceren met collega's. 	ILL		Werk- en toetsvorm <ul style="list-style-type: none"> • Simulaties

11.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheid komt aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Kritische ingesteldheid	SV 15	In staat zijn zichzelf en zijn omgeving in vraag te stellen, de waarde van een bewering of een feit, de haalbaarheid van een vooropgesteld doel te verifiëren, alvorens een stelling in te nemen.	Verwerken in opdrachten.

11.5 DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- software van de voorzieningen
- www.gratiscursus.be

12 MODULE: OMGAAN MET DIVERSITEIT(M PZ G 006 – 40 LESTIJDEN)

12.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

In deze module wordt gefocust op het ontwikkelen van interculturele competenties. De cursisten verwerven inzicht in de wijze waarop interculturele diversiteit tot uiting komt in de samenleving en in de eigen leef- en werkomgeving. Zij leren deze inzichten aanwenden om bij zichzelf en bij anderen een open houding ten aanzien van die interculturele diversiteit te ontwikkelen.

12.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

12.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief)	BC U	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
De cursisten kunnen omgaan met diversiteit.	Leerlijnen PZ 001 BC 006		
strategieën inzetten om te communiceren met cliënten en cliëntsystemen met uiteenlopende achtergronden en culturen.	PZ 001 BC 008		
in het begeleidingswerk rekening houden met de levensbeschouwing en persoonlijke zingeving van de cliënt.	PZ 001 BC 057		
zich verplaatsen in de achtergrond van de cliënt en/of het cliëntstelsel.	PZ 001 BC 061		
de eigen visie op hulpverlening kaderen binnen actuele maatschappelijke opvattingen over welzijns- en gezondheidszorg.	PZ 001 BC 103		

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
<ul style="list-style-type: none"> - de betekenis van de begrippen cultuur, interculturele diversiteit en interculturele communicatie in eigen woorden weergeven. - een beeld schetsen van de cultuur, de levensbeschouwing, de persoonlijke zingeving en de achtergrond van de cliënt en van zichzelf. - verschillende denkmodellen om culturen in te delen bespreken. - een genuanceerde mening vormen omtrent actuele problemen/tendensen die met diversiteit te maken hebben. - cultuurverschillen en misverstanden in de communicatie herkennen. - mogelijke misverstanden in de communicatie die verband houden met culturele verschillen duiden. 	CLL	<ul style="list-style-type: none"> • Begrippen: <ul style="list-style-type: none"> - cultuur - interculturele diversiteit - interculturele communicatie • Denkmodellen, o.a. ik-wij culturen, F en G culturen,... • Elementen van de leefwereld, o.a.: <ul style="list-style-type: none"> - religieuze verplichtingen en uitingen - gebruiken, gewoonten en rituelen - familieverhoudingen - lichaamsbeleving en beleving van gezondheid en ziekte • Interculturele gespreksvoering 	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Doceren • Onderwijsleergesprek • Casusopdrachten • Groepsdiscussie • Spelmethodieken • Studiebezoeken • Gastsprekers Toetsvorm <ul style="list-style-type: none"> • Kennistoets • Korte casustoets
<ul style="list-style-type: none"> - de cultuur en de levensbeschouwing van zichzelf en van de cliënt bespreekbaar maken (dit impliceert contactvaardigheid en empathie). - in de omgang met cliënten cultureel bepaalde regels respecteren (dit impliceert contactvaardigheid en empathie). - strategieën om misverstanden in de communicatie met personen met een andere cultuur te voorkomen, efficiënt hanteren (dit impliceert contactvaardigheid en empathie). 	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Spelmethodieken • Casusopdrachten • Groepswork • Rollenspel Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoets

<p>Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i></p> <p>De cursisten kunnen</p>	<p>BC U</p> <p>Leerlijnen</p>	<p>Basiskennis</p>	<p>Specifieke pedagogisch-didactische wenken</p>
<p>- in een gesprek met een cliënt met een andere culturele achtergrond verschillende strategieën om de communicatie te verbeteren, toepassen (dit impliceert contactvaardigheid en empathie).</p>	<p>ILL</p>		<p>Werk- en toetsvormen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Simulatie

12.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Contactvaardigheid	SV06	In staat zijn om contacten te leggen en eventueel te onderhouden, ook in moeilijke situaties (onder meer met mensen met verschillende opvattingen en achtergrond).	Observeren tijdens opdrachten
Empathie	SV 11	In staat zijn zich in te leven in iemands situatie, er begrip voor op te brengen en er tactvol mee om te gaan.	Observeren tijdens opdrachten

12.5 DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- Oomkes, F. (2001) Training als beroep. Deel 3 Oefeningen in interculturele vaardigheden. Den Haag: Boom/Lemma (oefeningen).
- Nunez,C. (2010). Interculturele Communicatie. Van ontkenning tot wederzijdse integratie. Assen: Van Gorcum.
- Shadid,W. (2007). Grondslagen van Interculturele Communicatie. Diegem: Kluwer.
- Vissers, M. en De Jong, A. (2005). Cultuur en zorg, een culturele benadering in de verpleging. Bussum/ Couthino.
- Hoffman, E. (209). Interculturele gespreksvoering. Theorie en praktijk van het Topoimodel. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Rafa-Rafa spel. Centrum Informatieve Spelen, Leuven.
- Zevenbergen, H. (2004). Veel culturen, één zorg. Baarn: Nelissen. (BOSPAD- methode)
- www.zge.nl
- www.vormen.org

13 MODULE: DEONTOLOGISCH EN ETHISCH HANDELEN (M PZ G 007– 40 LESTIJDEN)

13.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

In deze module verwerven de cursisten inzicht in de deontologische en ethische dimensies van het beroep en hoe er te naar handelen. Er worden een aantal belangrijke thema's uit het ruime sociaalagogisch werkveld besproken. Tevens leren de cursisten een doordacht standpunt innemen over ethische vragen en dilemma's rekening houdend met maatschappelijke, culturele en juridische contextfactoren.

13.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

13.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS, EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
informatie over de cliënt en het cliëntsysteem op een discrete wijze hanteren.	PZ001 BC 015		
de privacy van de cliënt en het cliëntsysteem respecteren.	PZ001 BC 016		
vertrouwelijke informatie over collega's discreet behandelen.	PZ001 BC 020		
<ul style="list-style-type: none">- de rechten en plichten van de oudere zorgvrager in grote lijnen bespreken.- in eigen woorden de betekenis van beroepsgeheim en gedeeld beroepsgeheim verduidelijken.	CLL	<ul style="list-style-type: none">• Rechten en plichten van bewoners:<ul style="list-style-type: none">- de verplichtingen m.b.t. rechten van bewoners vanuit het woon- en zorgdecreet- patiëntenrechtenwet- de wet op de privacy• Beroepsgeheim en gedeeld beroepsgeheim	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Onderwijsleergesprek• Ervaringsuitwisseling• Casusopdrachten Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none">• Kennistoets
<ul style="list-style-type: none">- op respectvolle wijze informatie naar de cliënt en naar derden hanteren.	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Vaardigheidsopdrachten• Reflectieopdrachten• Rollenspel

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
<ul style="list-style-type: none"> - op een discrete manier met informatie omgaan, rekening houdend met beroepsgeheim, wet op de privacy en de meldingsplicht. - kritisch reflecteren op situaties die zich voordoen m.b.t. privacy, vertrouwelijkheid,... (impliceert kritische ingesteldheid). 			Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none"> • vaardigheidstoets
<ul style="list-style-type: none"> - informatie over een cliënt aan collega's rapporteren rekening houdend met de regelgeving rond beroepsgeheim, privacy en meldingsplicht. 	ILL		Werk- en toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Simulatie
rekening houden met de verschillen in waarden en normen tussen (groepen) mensen.	PZ001 BC 007		
eigen waarden en normen bespreekbaar maken.	PZ001 BC 013		
in het begeleidingswerk rekening houden met de levensbeschouwing en persoonlijke zingeving van de cliënt.	PZ001 BC 057		
reflecteren op het eigen handelen en op de eigen beleving van de situatie.	PZ001 BC 100		
<ul style="list-style-type: none"> - het onderscheid tussen waarden en normen aan de hand van voorbeelden illustreren. - de ontwikkeling van een normbesef bespreken. - de culturele invloed op waarden en normen aan de hand van voorbeelden verduidelijken. - het belang van persoonlijke zingeving voor zichzelf en voor de cliënt duiden. - impliciete waarden en normen expliciet maken. 	CLL	<ul style="list-style-type: none"> • Waarden en normen: <ul style="list-style-type: none"> - begripsomschrijving - normbesef - culturele gebondenheid • Persoonlijke zingeving <ul style="list-style-type: none"> - duiding - belang 	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsleergesprek • Casusopdrachten • Groepsdiscussie • Waarden en normenspel Toetsvormen <ul style="list-style-type: none"> • Kennistoets
<ul style="list-style-type: none"> - op eigen waarden en normen en die van anderen kritisch reflecteren. 			Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Groepsdiscussie • Rollenspel

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
<ul style="list-style-type: none"> - in interactiesituaties respect tonen voor de waarden en normen van cliënten en collega's . - grensoverschrijdende situaties in team bespreekbaar maken. 			<ul style="list-style-type: none"> • Spelmethodieken Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoets
deontologisch en ethisch handelen.	PZ001 BC 064		
<ul style="list-style-type: none"> - de beroepsdeontologie bespreken. - aan de hand van een voorbeeld de betekenis van een ethisch dilemma verduidelijken. 	CLL	<ul style="list-style-type: none"> • Beroepsdeontologie vanuit het beroepsprofiel van de animator • Ethisch stappenplan • Ethisch dilemma's 	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsleergesprek • Doceren Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Kennistoets
<ul style="list-style-type: none"> - bij het reflecteren over ethische vraagstellingen, geëigende reflectietools gebruiken. - bij het reflecteren over en het bespreken van ethische dilemma's een stappenplan adequaat hanteren. 	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Ervaringsuitwisseling • Reflectieopdrachten • Groepsgesprek op basis van stappenplannen ethische dilemma's Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoets
<ul style="list-style-type: none"> - gebruik makend van een stappenplan een constructieve bijdrage leveren aan het teamoverleg aangaande een ethisch dilemma'. (dit impliceert empathie en kritische ingesteldheid) 	ILL		Werkvormen en toetsvorm <ul style="list-style-type: none"> • Simulatie

13.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Empathie	SV11	In staat zijn zich in te leven in iemands situatie, er begrip voor op te brengen en er tactvol mee om te gaan.	Observeren tijdens opdrachten.
Kritische ingesteldheid	SV15	In staat zijn zichzelf en zijn omgeving in vraag te stellen, de waarden van een bewering of feit, de haalbaarheid van een vooropgesteld doel te verifiëren, alvorens een standpunt in te nemen.	Verwerken in opdrachten.

13.5 DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- Manneke, A. (2007) Waardevolle zorg. morele vragen in verpleging en verzorging. Den Haag: Boom/Nelissen.
- van Dalen, W. (2007). Basisboek Ethiek. Morele competenties voor jonge professionals. Groningen: Noordhoff.
- van Dalen, W. (2010). Ethiek de basis. Morele competenties voor professionals. Groningen: Noordhoff.
- Delnoij, J. (2003). Het socratisch gesprek. Budel: Damon BV.
- Gastmans, C. en Vanlaere, L. (2005). Cirkels van zorg. Ethisch omgaan met ouderen. Leuven: Davidsfonds.
- Gastmans, C. en Dierickx, K. (2002). Ethiek in witte jas. Zorgzaam omgaan met het leven. Leuven: Davidsfonds.
- Liégois, A. Begrensde vrijheid. (1997) Ethiek in de geestelijke gezondheidszorg. Kapellen: Pelckmans.
- www.ethicas.nl/teksten.
- www.boltentraining.nl
- www.leermenu.nl/data/cd3/4
- www.waardenspel.nl
- www.waarden.org/werkpl/lesmat/spelen/ganzenbord/

14 MODULE: BEGELEIDEN VAN PERSONEN MET DEMENTIE (M PZ 130 – 40 LESTIJDEN)

14.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

In deze module verwerven cursisten inzicht in de verschillende fasen van dementie en de invloed van daarvan op het gedrag van mensen. Deze inzichten vormen de basis voor het verwerven van vaardigheden om op een adequate manier met personen met dementie en hun sociale omgeving tekunnen omgaan.

14.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

14.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief)	BC U	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
De cursisten kunnen adequaat omgaan met personen met dementie.	Leerlijnen PZ001 BC 067		
het welbevinden en zelfwaardegevoel van personen met dementie ondersteunen.	PZ 001 BC 068		
<ul style="list-style-type: none">- de symptomen en restmogelijkheden van de belangrijkste vormen van dementie, met noties van neurologische achtergrond, bespreken.- het verloop van het dementeringsproces bij de belangrijkste vormen van dementie beschrijven.- de belevingswereld van personen met dementie analyseren.	CLL	<ul style="list-style-type: none">• Dementie:<ul style="list-style-type: none">- vormen- fasen- belevingswereld- benaderingswijzen- methodieken	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Onderwijsleergesprek• Reflectie op praktijkervaringen• Inlevingsoefeningen• Casusbesprekingen• Getuigenissen Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none">• Kennistoets
<ul style="list-style-type: none">- een persoonsondersteunende basishouding- aannemen.	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Reflectieopdracht• Inlevingsoefeningen• Casusbesprekingen

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
<ul style="list-style-type: none"> - benaderingswijze en methodieken aan de vorm en de fase van dementie van de bewoners aanpassen. - op basis van verworven inzichten kritisch reflecteren op het eigen omgaan met personen met dementie. 			<ul style="list-style-type: none"> • Rollenspel Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoets
anticiperen op moeilijk hanteerbaar gedrag.	PZ 001 BC 073		
<ul style="list-style-type: none"> - op basis van de determinanten, moeilijk hanteerbaar gedrag bij personen met dementie analyseren. - methodieken voor het voorkomen of omgaan met moeilijkgedrag bij personen met dementie bespreken. 	CLL	<ul style="list-style-type: none"> • Moeilijk hanteerbaar gedrag: <ul style="list-style-type: none"> - determinanten - methodieken, o.a. het crisisontwikkelingsmodel 	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsleergesprek • Ervaringsuitwisseling • Inlevingsoefeningen • Casusbesprekingen • Getuigenissen Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Kennistoets
<ul style="list-style-type: none"> - betekenis geven aan het (moeilijk hanteerbaar) gedrag van een persoon met dementie. - het eigen gedrag in functie van de begrepen betekenis van het gedrag aanpassen. - de interventiemethodiek aanpassen aan het agressieniveau van een bewoner met dementie (dit impliceert contactvaardigheid en empathie). 	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Reflectie op praktijkervaringen • Inlevingsoefeningen • Casusopdrachten • Rollenspel Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoets
<ul style="list-style-type: none"> - een waardevolle bijdragen leveren aan functionele analyse van de situatie van een persoon met dementie in teamverband (dit impliceert contactvaardigheid en empathie). 	ILL		Werkvormen en toetsvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Simulatie

14.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Contactvaardigheid	SV06	In staat zijn om contacten te leggen en eventueel te onderhouden, ook in moeilijke situaties (onder meer met mensen met verschillende opvattingen en achtergrond).	Observeren tijdens opdrachten
Empathie	SV 11	In staat zijn zich in te leven in iemands situatie, er begrip voor op te brengen en er tactvol mee om te gaan.	Observeren tijdens opdrachten

14.5 DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- Geelen, R. (2010) Agressief gedrag bij dementie. Amsterdam: Elsevier.
- Verdult, R. (). De pijn van het dement zijn. Een belevingsgerichte aanpak van probleemgedrag. Baarn
- Verdult, R., (1993) Dement worden: een kindertijd in beeld; belevingsgerichte begeleiding van dementerende ouderen. Nijkerk: Intro.
- Geelen, R. (2010). Praktijkboek dementiezorg. Van achterdocht tot zwerfgedrag. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- www.btsg.nl (interactief leren)
- www.infocentrumdementie.be
- www.vilans.nl (oefeningen en beeldmateriaal)
- www.dementie.be/SiteFiles/Wegwijzer/WW/Beeldmateriaal

15 MODULE: PROFESSIONEEL EN KWALITEITSVOL HANDELEN (M PZ 131 – 40 LESTIJDEN)

15.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

In deze module leren de cursisten te handelen vanuit een professioneel functie-inzicht en gericht op een kwaliteitsvolle zorg/ hulpverlening.

15.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

15.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief) De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
emancipatorisch handelen.	PZ 001 BC 086		
<ul style="list-style-type: none">- het onderscheid tussen zelfbeschikking en aangeleerde hulpeloosheid verwoorden.- aan de hand van concrete voorbeelden de betekenis van emancipatorisch handelen illustreren.	CLL	<ul style="list-style-type: none">• Emancipatorisch handelen:<ul style="list-style-type: none">- begripsomschrijving- betekenis voor het handelen	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Onderwijsleergesprek• Tekstanalyse• Casussen Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none">• Kennistoets
de eigen draagkracht bewaken.	PZ 001 BC 099		
<ul style="list-style-type: none">- de factoren die een invloed hebben op de verhouding tussen draagkracht en draaglast op macro, meso en microniveau in kaart brengen.- de invloed van een verstoord evenwicht tussen draagkracht en draaglast op het persoonlijk functioneren, bespreken.	CLL	<ul style="list-style-type: none">• Draagkracht – draaglast<ul style="list-style-type: none">- belang van een goed evenwicht- factoren die draagkracht beïnvloeden	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Onderwijsleergesprek• Casussen• Opdrachten Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none">• Kennistoets

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
<ul style="list-style-type: none"> - op basis van een analyse van de eigen draagkracht, voorstellen formuleren om het evenwicht tussen energieremmende en energieopwekkende factoren te verbeteren of te behouden. 			
knelpunten in werkvoorwaarden bij de verantwoordelijken bespreekbaar maken.	PZ001BC 106		
de grenzen van de eigen bevoegdheid en mogelijkheden inschatten.	PZ 001 BC 123		
de eigen taken en positie binnen de organisatie juist beoordelen.	PZ 001 BC 124		
handelen in overeenstemming en binnen de grenzen van de eigen functie en het bestaande beroepsprofiel.	PZ 001 BC 126		
zich complementair opstellen in de samenwerking met andere disciplines.	PZ 001 BC 127		
<ul style="list-style-type: none"> - taken en verantwoordelijkheden van de verschillende betrokken in een interdisciplinair team in grote lijnen bespreken. - het belang van zelfzorg in eigen woorden uitleggen. - aan de hand van concrete voorbeelden het belang van complementair samenwerken verduidelijken. 	CLL	<ul style="list-style-type: none"> • Functieprofiel <ul style="list-style-type: none"> - taken en verantwoordelijkheden - werkvoorwaarden • Zelfzorg • Interdisciplinair samenwerken 	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsleergesprek • Groepsopdracht Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Kennistoets
<ul style="list-style-type: none"> - op basis van zelfreflectie, de eigen persoonlijke grenzen vaststellen. 	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Reflectieopdracht • Groepsdiscussie

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
<ul style="list-style-type: none"> - op basis van de taakomschrijving en werkvoorwaarden, de eigen professionele grenzen bepalen. - knelpunten in de werkomstandigheden helder formuleren en mogelijke oplossingen voorstellen. 			<ul style="list-style-type: none"> • Stellingenspel Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Portfolio
<ul style="list-style-type: none"> - een knelpunt in de werkomstandigheden op een respectvolle manier met de verantwoordelijke bespreken 	ILL		Werk- en toetsvorm <ul style="list-style-type: none"> • Simulatie
vanuit een weloverwogen visie op kwaliteit handelen.	PZ 001 BC 107		
meewerken aan kwaliteitszorg overeenkomstig de sectorspecifieke minimale kwaliteitseisen	PZ 001 BC 108		
systematisch werken aan verbetering van de eigen dienstverlening.	PZ 001 BC 109		
het eigen professioneel handelen toetsen aan de gestelde kwaliteitseisen.	PZ 001 BC 113		
<ul style="list-style-type: none"> - het belang van kwaliteitszorg bespreken. - de vigerende omschrijvingen van kwaliteitsvol handelen kritisch doorlichten (dit impliceert een kritische ingesteldheid). 	CLL	<ul style="list-style-type: none"> • Kwaliteitsvol handelen: <ul style="list-style-type: none"> - begripsomschrijving - kenmerken • Kwaliteitseisen: <ul style="list-style-type: none"> - algemeen - sectorspecifiek 	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsleergesprek • Groepsopdracht Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Kennistoets

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i>	BC U	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
De cursisten kunnen	Leerlijnen		
<ul style="list-style-type: none"> - over de eigen visie op kwaliteitsvol handelen reflecteren op basis van de SMK's (dit impliceert een kritische ingesteldheid).. - op basis van reflectie over de efficiëntie en doelgerichtheid van het eigen handelen verbeterdoelen formuleren. 	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Reflectieopdracht • Casus • Metaplan Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoets • Portfolio
<ul style="list-style-type: none"> - op systematische wijze de kwaliteit van de bewonerszorg in de eigen voorziening in kaart brengen, kritisch evalueren en verbetervoorstellen formuleren. (Dit impliceert kritische ingesteldheid en een werkplan kunnen maken) 	ILL		Werk- en toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Praktijkopdracht

15.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Een werkplan kunnen maken	SV10	In staat zijn om op systematische wijze te beslissen welke stappen men bij de uitvoering van een taak zal zetten.	Verwerken in opdrachten.
Kritische ingesteldheid	SV15	In staat zijn zichzelf en zijn omgeving in vraag te stellen, de waarden van een bewering of feit, de haalbaarheid van een vooropgesteld doel te verifiëren, alvorens een standpunt in te nemen.	Verwerken in opdrachten.

15.5 DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- SERV. Social Profit.(2003) Beroepsprofiel Begeleider Animator voor Bejaarden. Brussel

- Wijnen, T. (2007). Praktijkboek kwaliteitszorg in welzijnsvoorzieningen. Brussel: Politea.
- Kwaliteitsdecreet
- Kwaliteitshandboek
- www.zorggezondheid.be

16 MODULE: ACTUELE TENDENSEN IN DE OUDERENZORG DEEL 1 (M PZ 132 – 40 LESTIJDEN)

16.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

Deze module richt de focus op vernieuwing en verdieping van een aantal inzichten, vaardigheden en competenties met betrekking tot de ouderenzorg.

16.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

16.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief) De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
het eigen handelen aanpassen aan nieuwe inzichten in de ouderenzorg.	PZ 001 BC 112		
<ul style="list-style-type: none">- de keuze van een thema motiveren.- de werkzaamheden, taakverdeling en tijdsbesteding vooraf vastleggen.- de eigen informatiebehoeften vaststellen.- de betrouwbaarheid van geraadpleegde bronnen beoordelen.- informatie op basis van relevantie en betrouwbaarheidscriteria selecteren en verwerken. (impliceert een kritische ingesteldheid)• informatie over een zelfgekozen thema m.b.t. actuele ontwikkeling in het werkveld op een boeiende manier aan de groep presenteren (dit impliceert creativiteit).	VLL	<ul style="list-style-type: none">• Actuele tendensen op vlak van:<ul style="list-style-type: none">- visie- methodieken- benaderingswijzen, ...• Informatieve vaardigheden	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Studiebezoeken• Bronnenstudie• Groepswerk Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none">• Peer- en co-evaluatie op basis van gestructureerde observatie• Beoordeling van het product en het proces

16.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Een werkplan maken	SV10	In staat zijn om op systematische wijze te beslissen welke stappen men bij de uitvoering van een taak zal zetten.	Verwerken in opdrachten
Kritische ingesteldheid	SV15	In staat zijn zichzelf en zijn omgeving in vraag te stellen, de waarde van een bewering of een feit, de haalbaarheid van een vooropgesteld doel te verifiëren, alvorens een stelling in te nemen	Observeren tijdens het lesgebeuren en verwerken in opdrachten
Zelfstandigheid	SV32	In staat zijn om zelfstandig zonder hulp of toezicht gedurende lange tijd aan een taak te werken.	Observeren tijdens het lesgebeuren en verwerken in opdrachten
Zelfvertrouwen	SV33	In staat zijn om een taak aan te pakken vanuit geloof in eigen kunnen en kunnen.	Observeren tijdens het lesgebeuren

16.5 DIDACTISCHEHULPMIDDELEN

Salemans, F. (2010) Projecthandleiding SPH. Projectgericht leren met de schijf van vijf. Soest

Vandewoude, M. (2002) Meten is weten; gissen is missen. Diegem: Kluwer.

Dekker, H. (2000) Bronnenstudie. In: Werken aan kennis. Methoden voor het creëren, delen en toepassen van kennis, nr 4. Utrecht: The Learning Compagnie.

17 MODULE: PSYCHOLOGIE VAN HET OUDER WORDEN (M PZ 133 – 40 LESTIJDEN)

17.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

In deze module leren cursisten het gedrag van ouderen verklaren en kaderen vanuit de levensloop van de mens. De cursisten leren verbanden leggen tussen de verschillende deelaspecten van de ontwikkeling en leren het handelen hierop af te stemmen.

17.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

17.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief) De cursisten kunnen	BC U	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
gepast omgaan met de levensfasen gebonden aspecten van de hulpvraag van de cliënt en van zijn familie.	PZ 001 BC 065		
helpen bij het verhelderen van de hulpvraag en mogelijkheden tot begeleidend handelen.	PZ 001 BC 088		
<ul style="list-style-type: none">- de ontwikkeling van volwassene tot oudere volgens verschillende ontwikkelingslijnen schetsen.- het belang van het werken met de levensgeschiedenis bespreken.	CLL	<ul style="list-style-type: none">• De ontwikkelingsfasen met het accent op volwassenheid en ouderdom• Persoonlijkheidstypes van ouderen• Levensgeschiedenis• Levensloopgerichte methodieken	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Onderwijsleergesprek• Situatieschetsen Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none">• Kennistoets
<ul style="list-style-type: none">- doelgericht informatie over de levensgeschiedenis verzamelen.- levensloopgebonden aspecten van de hulpvraag helpen zichtbaar maken (dit impliceert empathie).- levensloopgerichte methodieken adequaat hantieren om de hulpvraag te verhelderen (dit impliceert empathie).	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Casussen• Rollenspel• Groepsopdracht Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none">• Vaardigheidstoets

<p>Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i></p> <p>De cursisten kunnen</p>	<p>BC U</p>	<p>Basiskennis</p>	<p>Specifieke pedagogisch-didactische wenken</p>
<p>- respectvol omgaan met levensloopgebonden aspecten (dit impliceert empathie).</p>			
<p>- op methodische wijze levensloopgerichte methodieken hanteren in functie van de hulpvraag van een bewoner.</p>	<p>ILL</p>		<p>Werk- en toetsvorm:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Praktijkopdracht.

17.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheid komt aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Empathie	SV 11	In staat zijn zich in te leven in iemands situatie, er begrip voor op te brengen en er tactvol mee om te gaan	Verwerken in opdrachten

17.5 DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- www.thesauruszorgenwelzijn.nl
- Baert, V. (1999). De psychologie van het ouder worden. In: Cahier Humor en ouderen. Diegem: Kluwer.
- Marcoen, A. (1996). Grootouders, tussen mogen en moeten. Leuven: Garant
- Rögels, N. (2011) Levensloopspsychologie. Jong volwassenen, volwassenen en oudere volwassenen. Den Haag: Boom/Lemma.
- Schroots, J. (red) (2003). Handboek psychologie van de volwassen ontwikkeling en veroudering. Assen: Van Gorcum.
- Pot, M., Kuin, Y. en Vink, M; Handboek ouderenpsychologie. Utrecht: De Tijdstroom.

18 MODULE: PSYCHOPATHOLOGIE (M PZ 134 – 40 LESTIJDEN)

18.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

In deze module verwerven cursisten inzichten in symptomen, syndromen en ontstaansmodellen van psychiatrische ziektebeelden, de invloed op het gedrag en de vaardigheden om hier op een gepaste manier mee om te gaan.

18.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

18.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief) De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
adequaat omgaan met ouderen met gerontopsychiatrische problematiek.	PZ 001 BC 069		
adequaat omgaan met ouderen met psychopathologische problemen.	PZ 001 BC 070		
bijdragen tot het ontwikkelen, uitvoeren en opvolgen van het begeleidingsplan.	PZ 001 BC 089		
- kenmerken en oorzaken van verschillende psychopathologische problemen beschrijven.	CLL	<ul style="list-style-type: none">• Psychopathologische problemen:<ul style="list-style-type: none">- kenmerken en oorzaken- kwetsbaarheidsfactoren• Omgaan met psychopathologisch gedrag o.a.:<ul style="list-style-type: none">- angst- en stemmingsstoornissen- delier, wanen, hallucinaties- persoonlijkheidsstoornissen- suïcidaliteit- achterdocht- verslaving	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Onderwijsleergesprek• Getuigenissen• Ervaringsuitwisseling Toetsvormen
- opvallend of afwijkend gedrag, kwetsbaarheden herkennen (dit veronderstelt empathie).	VLL		Werkvormen:

<p>Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i></p> <p>De cursisten kunnen</p>	<p>BC U</p> <p>Leerlijnen</p>	<p>Basiskennis</p>	<p>Specifieke pedagogisch-didactische wenken</p>
<ul style="list-style-type: none"> - inschatten wanneer en aan wie opvallend of afwijkend gedrag te signaleren. - omgangsadviezen omzetten in gedrag aangepast aan de situatie van de cliënt (dit veronderstelt contactvaardigheid en empathie). 			<ul style="list-style-type: none"> • Casus • Inleefoefeningen • Observatie • Opdrachten <p>Toetsvorm:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoets

18.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Contactvaardigheid	SV06	In staat zijn om contacten te leggen en eventueel te onderhouden, ook in moeilijke situaties (onder meer met mensen met verschillende opvattingen en achtergrond).	Observeren tijdens opdrachten
Empathie	SV 11	In staat zijn zich in te leven in iemands situatie, er begrip voor op te brengen en er tactvol mee om te gaan.	Observeren tijdens opdrachten

18.5 DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- Kennisbundel probleemgedrag.<http://www.vilans.nl>. geraadpleegd op 18-12-2012.
- Vandereycken, W., Hoogduidn, C. Emmelkamp.P. (2000). Handboek Psychopathologie. Deel 1: Basisbegrippen. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Allewijn, M; en Miesser,B. (2010). Basisboek zorg om ouderen. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Buijssen, H., (2001) Psychologische hulpverlening aan ouderen. Deel I en Deel II. Baarn: HB uitgevers.
- Franken,M. e.a. (red.) (2012). Basisboek psychopathologie. utrecht: De tijdstroom.

19 MODULE: GERONTO-AGOGISCHE VAARDIGHEDEN (M PZ 135 – 40 LESTIJDEN)

19.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

Deze module leren cursisten vaardigheden die gericht zijn op het invullen van een zinvolle dagbesteding van de oudere, zowel op individueel als op groepsniveau.

19.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

19.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief) De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
een initiatief op het niveau van de individuele bewoner en de groep uitwerken.	PZ 001 BC 031		
vanuit een visie op animatie een jaarplan opstellen, uitvoeren, evalueren en rapporteren.	PZ 001 BC 032		
methodisch handelen in het hulpverleningsproces.	PZ 001 BC 090		
een hulpverleningsproces opstarten in functie van de vooropgestelde doelstellingen.	PZ 001 BC 091		
<ul style="list-style-type: none">- het belang van groepsgerichte animatie in eigen woorden weergeven.- een groepsactiviteit aan de hand van het agogisch basisschema voorbereiden.- de administratieve taken m.b.t. het animatiegebeuren bespreken.	CLL	<ul style="list-style-type: none">• Animatieprogramma:<ul style="list-style-type: none">- oriëntaties in animatie- agogisch basisschema- methodieken- materialen en hulpmiddelen- administratie	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Doceren• Onderwijsleergesprek• Groepsopdrachten Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none">• Kennistoets

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i>	BC U	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
De cursisten kunnen	Leerlijnen		
<ul style="list-style-type: none"> - groeps-gerichte activiteiten aanbieden in functie van vooropgestelde doelstellingen en kenmerken van de groep. - activiteiten en materialen aanpassen aan de mogelijkheden van de doelgroep (dit impliceert creativiteit). - op basis van geregistreerde gegevens een animatiedossier samenstellen. 	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Casusopdrachten • Ervaringsuitwisseling • Groepswerk Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoets
<ul style="list-style-type: none"> - op basis van het agogisch basisschema een groepsgericht animatieprogramma voorbereiden, uitvoeren en evalueren rekening houden met: - de behoeften en wensen van de doelgroep - voldoende variatie in activiteiten - de materiële en financiële mogelijkheden van de voorziening. (dit impliceert creativiteit en een werkplan kunnen opmaken) 	ILL		Werk- en toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Praktijkopdracht (summatief)

19.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Creativiteit	SV 07	In staat zijn om persoonlijke ideeën en oplossingen te bedenken en uit te voeren.	Observeren tijdens het lesgebeuren
Een werkplan kunnen opmaken	SV 10	In staat zijn om op systematische wijze te beslissen welke stappen men bij de uitvoering van een taak zal zetten.	Verwerken in opdrachten

19.5 BRONNEN EN DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- www.thesauruszorgenwelzijn.nl (achtergrondinformatie, methodieken,casussen)
- www.vilans.nl (achtergrondinformatie, methodieken, casussen)

- Bohlmeijer, E., Mies L. en Westerhof G. (2007). De betekenis van levensverhalen, theoretische beschouwingen en toepassingen in onderzoek en praktijk, Houten:Bohn Stafleu van Loghum.
- Franssen J.(2004). Luisteren in je leunstoel, handboek voorlezen aan ouderen. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Geelen R. Werken met levensboeken: goed op weg met tien spreuken. in AS nr 10, oktober 2002.
- Tijdschrift AS. Maandblad voor de activiteitensector. Schiedam: Cross Media Nederland.
- Barendsen I., Boonstra W., (2005). Terug naar toen ... Reminisceren met ouderen, Baarn: Hbuitgevers.
- Benedictus, R., en Bemelmans, H., (2000).Methodisch werken. Baarn: Nijgh Versluys.
- Bloemendal, G., Geelen, R., Koot-Fokkink, A., (1997). Levensboeken, een handleiding voor hulpverleners in de ouderenzorg. Baarn: Intro.
- Buijssen, H., Poppelaars, K., (1997). Reminiscentie, een handleiding voor de praktijk. Baarn: Intro.
- De Corte G., (2005). Herinneringen ophalen, communicatie tussen en met ouderen, Leuven: Lannoo.
- Laming, C., (1998). Activiteitenmethodiek voor agogische beroepen. Baarn:Hbuitgevers.

20 MODULE: BIJZONDERE GERONTO-AGOGISCHE VAARDIGHEDEN (M PZ 136 – 40 LESTIJDEN)

20.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

In deze module wordt gefocust op de vaardigheden die cursisten nodig hebben om op een professionele manier om te gaan met zwaar zorgbehoevende ouderen..

20.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

20.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief)	BC U	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
De cursisten kunnen	Leerlijnen		
in contact treden met zwaar zorgbehoevende ouderen en hen tot contact uitnodigen.	PZ 001 BC 072		
verschillende benaderingswijzen en begeleidingsmodellen binnen de geronto-agogiek toepassen.	PZ 001 BC 092		
adequaat omgaan met de complexiteit en uniciteit van elke probleemsituatie	PZ 001 BC 093		
<ul style="list-style-type: none"> - aan de hand van concrete voorbeelden zwaar zorgbehoevend omschrijven. - de behoeften en vragen van zwaar zorgbehoevende ouderen identificeren. - signalen die wijzen op onrust, verveling of ongemak herkennen. - signalen van onrust of ongemak met begeleidingsbehoeften in verband brengen. 	CLL	<ul style="list-style-type: none"> • Zwaar zorgbehoevende ouderen <ul style="list-style-type: none"> - omschrijving - kenmerken - benaderingswijzen - begeleidingsmodellen - act in pas (PDL) - comfortzorg 	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Doceren • Onderwijsleergesprek • Videoanalyse • Ervaringsuitwisseling Toetsvorm <ul style="list-style-type: none"> • Kennistoets
<ul style="list-style-type: none"> - verschillende zintuiglijke benaderingswijzen correct toepassen. 	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Casusopdrachten

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i>	BC U	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
De cursisten kunnen	Leerlijnen		
- methodieken om met zwaar zorgbehoevende ouderen in interactie te gaan, correct toepassen. - methodieken om het welbevinden van zwaar zorgbehoevende ouderen te verhogen, correct toepassen.			<ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidsopdrachten • Werkplekleren Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoets
- op basis van de hulpvraag van een zwaar zorgbehoevende oudere, een begeleidingsplan opstellen en uitvoeren (dit impliceert contactvaardigheid en empathie).	ILL		Werk- en toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Praktijkopdracht
binnen een multidisciplinair team comfortgericht denken stimuleren.	PZ 001 BC 114		
- eigen interpretatie van 'welzijn' en 'welbevinden' voor de zwaar zorgbehoevende oudere en zijn netwerk met de collega's bespreken (dit veronderstelt contactvaardigheid en empathie).	ILL	<ul style="list-style-type: none"> • Multidisciplinair werken 	Werk- en toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Simulatie

20.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Contactvaardigheid	SV 06	In staat zijn om contacten te leggen en eventueel te onderhouden, ook in moeilijke situaties (onder meer met mensen met verschillende opvattingen en achtergrond).	Observeren tijdens rollenspel
Empathie	SV 11	In staat zijn zich in te leven in iemands situatie, er begrip voor op te brengen en er tactvol mee om te gaan.	Observeren tijdens rollenspel

20.5 DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- www.vilans.nl (achtergrondinformatie, methodieken)
- www.thesauruszorgenwelzijn.nl (achtergrondinformatie, methodieken)
- Rix,P., (2008). Cahier ouderenzorg.Comfortzorg. kwaliteitszorg voor zorgbehoevende ouderen. Diegem: Kluwer editorial.
- De Grande, I. (2007). Aromatherapie in de ouderenzorg. Diegem: Kluwer editorial
- Rogge,P. (2011) Aromatherapie in de zorgverlening. Leuven: Acco.
- Feil, N. en de Klerk, V. (2004) Validation. respectvol omgaan met dementerende ouderen. Dwingeloo: Kavanah.
- Verdult,R. (1998). Contact in nabijheid. Snoezelen met ernstig demente mensen. Leuven: Acco.
- Feil, N. (1994). Validation-methode in de praktijk. Utrecht:Lemma.

21 MODULE: WOON- EN LEEFKLIMAAT (M PZ G015 – 40 LESTIJDEN)

21.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

In deze module leren cursisten vaardigheden in functie van het kunnen uitbouwen van een aangepast woon- en leefklimaat dat optimaal de autonomie, ontwikkeling, ontplooiing en/ of welzijn van de cliënt waarborgt .

21.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

21.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief) De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
de autonomie van de cliënt optimaal bevorderen bij dagelijkse activiteiten in verband met slapen, voeding, persoonlijke hygiëne, kleding, huishouden, budgetbeheer, administratie en correspondentie.	PZ001 BC 033		
maatregelen nemen die aan de kwaliteit van het leven van de cliënt bijdragen.	PZ001 BC 052		
de betrokkenheid en het welbevinden van de cliënt bevorderen.	PZ001 BC 053		
aan een basissfeer van veiligheid en geborgenheid in de leefomgeving bijdragen.	PZ001 BC 034		
<ul style="list-style-type: none">- de betekenis van de aangereikte begrippen en concepten omschrijven.- de invloed van het wonen in een voorziening op het welbevinden van de ouderen bespreken.- de aandacht voor autonomie en welbevinden op basis van ingebrachte praktijksituaties evalueren.	CLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Doceren• Buzz-groep• Dilemmadiscussie Toetsvorm:

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief) De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
			<ul style="list-style-type: none"> • Kennistoets
<ul style="list-style-type: none"> - verschillende strategieën om de zorgvrager tijdens dagdagelijkse activiteiten te stimuleren om zo zelfstandig mogelijk te handelen, adequaat hanteren. - verschillende methodieken om de zorgvrager bij de zingeving aan de eigen leefsituatie te ondersteunen, adequaat toepassen. - de zorgvrager ondersteunen bij het omgaan met eigen mogelijkheden en beperkingen - verschillende mogelijkheden tot inspraak aan ouders, aanbieden. - mogelijke acties m.b.t. het bevorderen van het welbevinden, de autonomie en de kwaliteit van leven, voorstellen. - acties in functie van de zorg voor de fysieke en psychische veiligheid van de bewoners uitvoeren. 	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Brainstormen • Casusopdrachten • Groepswerk • Rollenspel Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoets • Take-home opdrachten
<ul style="list-style-type: none"> - voor een bewoner die zich nog niet helemaal 'thuis' voelt, een draaiboek met activiteiten voor het bevorderen van het welbevinden in al zijn dimensies, opmaken (dit impliceert creativiteit en een werkplan kunnen maken). 	ILL		Werk- en toetsvorm <ul style="list-style-type: none"> • Praktijkopdracht
voor sfeerbevoorgerende elementen in de leefomgeving zorgen	PZ001 BC 035		
bij de inrichting van de eigen leefruimte ondersteuning bieden	PZ001 BC 036		
<ul style="list-style-type: none"> - individuele, levenskleurende dagelijkse voorwerpen aanbieden (dit impliceert creativiteit). 	VLL	<ul style="list-style-type: none"> • Inrichting en aankleding van de leefruimten 	Werkvormen <ul style="list-style-type: none"> • Ervaringsuitwisseling

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief)	BC U	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
De cursisten kunnen	Leerlijnen		
<ul style="list-style-type: none"> - kritisch reflecteren op de eigen invloed op de sfeer in de leefomgeving. - verschillende technieken en materialen om een huiselijke sfeer in de leefomgeving te creëren, aanwenden (dit impliceert creativiteit). 			<ul style="list-style-type: none"> • Reflectieopdrachten • Experimenteren Toetsvorm <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoets
de ontwikkeling van een evenwichtige dagindeling begeleiden.	PZ001 BC 037		
<ul style="list-style-type: none"> - het belang van een vast dagritme voor de oudere zorgvrager verwoorden. - mogelijkheden om structuur in het dagschema aan te brengen aan de hand van voorbeelden illustreren. 	CLL	<ul style="list-style-type: none"> • Evenwichtige dagindeling <ul style="list-style-type: none"> - belang - structuur in tijd, ruimte en handelen 	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsleergesprek • Brainstormen Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Kennistoets
<ul style="list-style-type: none"> - kritisch reflecteren over de vraag in welke mate de dagindeling moet afgestemd zijn op het dagritme van de doelgroep. - rekening houdend met de behoeften en mogelijkheden van de doelgroep, methodieken en technieken om een evenwichtige dagindeling te realiseren, adequaat gebruiken (dit impliceert een werkplan kunnen maken). 	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Groepsreflectie • Groepsopdracht Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Observatie • Groepsopdracht

21.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	
Een werkplan kunnen maken	SV10	In staat zijn om op systematische wijze te beslissen welke stappen men bij de uitvoering van een taak zal zetten.	Verwerken in opdrachten.

Creativiteit	SV07	In staat zijn om persoonlijke ideeën en oplossingen te bedenken en uit te voeren.	Verwerken in opdrachten
--------------	------	---	-------------------------

21.5 DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- Verhaest P. (2000). Cahier ouderenzorg: thuis in het woonzorgcentrum. Diegem:Kluwer.
- Geenen, K. (2009). Mag ik ook wat zeggen. Empoweren van ouderen in het woon- en zorgcentrum. Leuven: Garant
- Stroobants, E. en Verhaest, P. (2012). Architectonica. Een thuis voor mensen met dementie. Antwerpen: Epo & expertisecentrum Dementie in Vlaanderen.
- Cooreman-Massie, D., (1989). Kom een beetje bij me zitten.. Animatie in het woonzorgcentrum. Leuven: Acco.
- Verhaest P., (1994). Werken aan wonen en leven voor zorgbehoevende ouderen. Leuven: Acco.
- www.thuiswonenmetdementie.nl
- www.uwoontnuhier.nl
- www.wonenmetdementie.nl

22 MODULE: SOCIAAL-EMOTIONEEL BEGELEIDEN (M PZ G016 – 40 LESTIJDEN)

22.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

In deze module worden vaardigheden aangeleerd die vooral geënt zijn op de sociaal – emotionele begeleiding van de cliënt.

22.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

22.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief) De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
een vertrouwensrelatie met de cliënt opbouwen.	PZ001 BC 054		
<ul style="list-style-type: none">- relevante begrippen i.v.m. dit thema in eigen woorden omschrijven.- de essentie van de aangereikte denkmodellen bespreken.	CLL	<ul style="list-style-type: none">• Verschillende denkmodellen, o.a. uit de humanistische en de cognitieve psychologie, de psycho-analyse, psychogerontologie, ...	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Doceren• Onderwijsleergesprek Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none">• Kennistoets
<ul style="list-style-type: none">- op basis van aangereikte denkmodellen een vertrouwensrelatie met een bewoner opbouwen, onderhouden en afbouwen.- afstand en nabijheid in de begeleiding van de oudere evenwichtig hanteren.- vanuit de aangereikte denkmodellen kritisch reflecteren over praktijksituaties.	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Ervaringsuitwisseling• Reflectieopdracht• Casusopdracht• Rollenspel Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none">• Praktijkopdracht
de cliënt ondersteunen in het opbouwen van een positief zelfbeeld.	PZ001 BC 055		

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
het zelfsturend vermogen van de cliënt vergroten.	PZ001 BC 056		
<ul style="list-style-type: none"> - de factoren die het zelfbeeld van ouderen beïnvloeden, bespreken. - de invloed van het zelfbeeld op gedrag aan de hand van concrete voorbeelden illustreren. - het belang van het zelfsturend vermogen van ouderen aan de hand van voorbeelden illustreren. 	CLL	<ul style="list-style-type: none"> • Zelfbeeld: <ul style="list-style-type: none"> - positief en negatief zelfbeeld - zelfbeeld en gedrag • Beeldvorming over/van ouderen • Zelfsturend vermogen 	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Doceren • Onderwijsleergesprek • Casussen Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Kennistoets
<ul style="list-style-type: none"> - methodieken om bij ouderen het negatief denken over de eigen capaciteiten en het eigen functioneren te doorbreken, op de juiste manier toepassen (dit impliceert contactvaardigheid en empathie). - kritisch reflecteren over de mate waarin de bewoners kansen krijgen om de regie over hun eigen leven op de verschillende levensgebieden te voeren. 	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Ervaringsuitwisseling • Metaplan • Casusopdracht Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Praktijkopdracht
de cliënt begeleiden bij het leren omgaan met gevoelens.	PZ001 BC 058		
<ul style="list-style-type: none"> - gevoelens van de oudere helder krijgen. - begrip tonen voor de gevoelens van ouderen. - gepast reageren op gevoelens van ouderen. - methodieken om de oudere te ondersteunen bij het omgaan met en het verwerken van gevoelens in een bepaalde situatie, correct toepassen (dit impliceert contactvaardigheid en empathie). 	VLL	<ul style="list-style-type: none"> • Gevoelsgeladen thema's, o.a. seksualiteit/ intimiteit, ziekte, stress,... 	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Ervaringsuitwisseling • Rollenspel • Impromptu • Casusopdracht Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Praktijkopdracht

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
<ul style="list-style-type: none"> - juist inschatten wanneer het nodig is om gevoelens van ouderen aan bevoegde personen te signaleren. 			
de cliënt begeleiden in het proces van relatievorming.	PZ001 BC 059		
<ul style="list-style-type: none"> - het belang van verschillende soorten relaties voor de ouderen bespreken. 	CLL	<ul style="list-style-type: none"> • Relaties en relatievorming <ul style="list-style-type: none"> - interpersoonlijke relaties - relaties met medewerkers 	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsleergesprek Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Kennistoets
<ul style="list-style-type: none"> - initiatieven nemen om levensloop-gebonden relaties te behouden en te versterken rekening houdend met de persoon en de situatie (dit impliceert contactvaardigheid en empathie). - initiatieven nemen om tehuisgebonden relaties aan te gaan en te onderhouden, rekening houdend met de persoon en de situatie. (dit impliceert contactvaardigheid en empathie) 	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Ervaringsuitwisseling • Casusopdracht Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Praktijkopdracht
de cliënt begeleiden in het ontwikkelen van weerbaarheid.	PZ001 BC 060		
<ul style="list-style-type: none"> - het belang van het stellen van weerbaar gedrag voor ouderen in eigen woorden. toelichten. 	CLL	<ul style="list-style-type: none"> • Weerbaarheid bij ouderen 	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsleergesprek • Gast spreker Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Kennistoets
<ul style="list-style-type: none"> - methodieken om de ouderen in staat te stellen sociaal weerbaar gedrag te ontwikkelen op een 	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Workshop

<p>Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief)</p> <p>De cursisten kunnen</p>	<p>BC U</p> <p>Leerlijnen</p>	<p>Basiskennis</p>	<p>Specifieke pedagogisch-didactische wenken</p>
<p>adequate manier toepassen. (dit impliceert contactvaardigheid en empathie)</p>			<ul style="list-style-type: none"> • Casusbespreking <p>Toetsvorm:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Praktijkopdracht
<p>- op basis van vastgestelde of risico's op sociaal-emotionele problemen van een bewoner, een draaiboek opmaken voor de begeleiding van deze bewoner (dit impliceert empathie).</p>	<p>ILL</p>		<p>Werk- en toetsvorm:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Praktijkopdracht

22.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Contactvaardigheid	SV 06	In staat zijn om contacten te leggen en eventueel te onderhouden, ook in moeilijke situaties (onder meer met mensen met verschillende opvattingen en achtergrond).	Observeren tijdens opdrachten
Empathie	SV11	In staat zijn zich in te leven in iemands situatie, er begrip voor op te brengen en er tactvol mee om te gaan.	Verwerken in opdrachten

22.5 DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- Marcoen, A. Grommen, R. en Van ranst, N. (2006). Als de schaduwen langer worden. psychologische perspectieven op ouder worden en zijn. Leuven: Lannoo.
- Swinnen, A. (2011). Seksualiteit van ouderen. Amsterdam: University Press.
- Machielse, A. (2011) Sociaal isolement bij ouderen: een typologie als richtlijn voor effectieve interventies. op [www. journalsi.org](http://www.journalsi.org). geraadpleegd op 20 november 2012.
- Jacobs, G. (2008). Rationeel-emotieve therapie. Een praktische gids voor hulpverleners. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Levenskunstspel / Relatiespel (informatie op www.kwaliteitenspel.nl)

- www.nursing.nl/ouderenzorg

23 MODULE: BIOLOGISCHE ASPECTEN VAN HET OUDER WORDEN (M PZ 137 – 40 LESTIJDEN)

23.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

In deze module ontwikkelen cursisten competenties die gericht zijn op het onderkennen van biologische en pathologische verouderingsaspecten en hoe hiermee professioneel om te gaan.

23.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

23.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief) De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
in de omgang met de oudere gepast reageren op de gezondheidstoestand.	PZ 001 BC 049		
in zijn professioneel handelen rekening houden met pathologische verouderingsprocessen.	PZ 001 BC 071		
in zijn professioneel handelen rekening houden met biologische verouderingsprocessen.	PZ 001 BC 096		
<ul style="list-style-type: none">- bij een afbeelding van de bouw van een lichaamstelsel, de belangrijkste onderdelen correct benoemen.- de werking van de verschillende stelsels in grote lijnen beschrijven.- het onderscheid aangeven tussen normaal en pathologisch verouderen.- de aan de biologische veroudering gerelateerde gevolgen op stoornis en beperkingsniveau benoemen.	CLL	<ul style="list-style-type: none">• Lichaamstelsels: bouw en werking• De gevolgen van biologische veroudering op de werking van de verschillende stelsels• De invloed van biologische verouderingsprocessen op het gedrag	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Doceren• Onderwijsleergesprek• Groepswerk• Bespreken van videomateriaal Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none">• Kennistoets

<p>Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i></p> <p>De cursisten kunnen</p>	<p>BC U</p> <p>Leerlijnen</p>	<p>Basiskennis</p>	<p>Specifieke pedagogisch-didactische wenken</p>
<p>- op basis van de persoonlijke behoeften die ontstaan als gevolg van biologische veroudering, aandachtspunten voor de begeleiding formuleren.</p>			
<p>- andere medewerkers adviseren m.b.t. het behouden van een zo hoog mogelijke graad van zelfstandigheid bij personen met functiebeperkingen ten gevolge van biologische verouderingsprocessen (dit impliceert veiligheid en milieubewustzijn).</p>	<p>VLL</p>		<p>Werkvorm en toetsvorm:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Casusopdracht

23.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheid komt aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Veiligheid en milieubewustzijn	SV 30	In staat zijn om actief en proactief in te staan voor de veiligheid en om situaties te voorkomen die mens en milieu kunnen schaden	Observeren tijdens opdrachten

23.5 DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- Baar, J; e.a. (2006). Anatomie en fysiologie. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Pot, M., Kuin, Y. en Vink, M; Handboek ouderenpsychologie. Utrecht: De Tijdstroom.
- Afschrift, M. (2002). Geriatrie. dagelijkse praktijk. Brussel: Pfizer.
- www.biologie-elde.jouwpagina.nl (videomateriaal)
- www.merckmanual.nl

24 MODULE: OBSERVEREN EN RAPPORTEREN (M PZ G 018 – 40 LESTIJDEN)

24.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

In deze module leren cursisten gerichte en functionele observaties uit te voeren én deze mondeling en schriftelijk te rapporteren.

24.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

24.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief) De cursisten kunnen	BC U	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
observaties vastleggen en gericht rapporteren.	PZ 001 BC 011		
op een gestructureerde wijze en in een heldere taal mondeling en schriftelijk rapporteren.	PZ 001 BC 012		
relevante informatie over de cliënt in het algemeen en over zijn hulpvraag in het bijzonder inwinnen.	PZ 001 BC 050		
het gedrag en de toestand van de cliënt en/of het cliëntstelsel gericht observeren.	PZ 001 BC 062		
in overleg met collega's de signaalwaarde van gedragingen achterhalen en interpreteren.	PZ 001 BC 063		
<ul style="list-style-type: none">aan de hand van een concreet voorbeeld uit eigen praktijkervaringen het belang van observeren verduidelijken.	CLL	<ul style="list-style-type: none">Observeren en rapporteren<ul style="list-style-type: none">- doel- fasen in het observatieproces- eisen gesteld aan een goede waarneming	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Doceren• Onderwijsleergesprek• Opdrachten

<ul style="list-style-type: none"> • het onderscheid tussen registreren en interpreteren in eigen woorden uitlegen. • factoren die de objectiviteit van de waarneming beïnvloeden, bespreken. 		<ul style="list-style-type: none"> - factoren die de waarneming beïnvloeden - methoden en technieken om gegevens te verzamelen, te registreren en te rapporteren 	Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Kennistoets
<ul style="list-style-type: none"> • observatiemethoden en technieken doelgericht en correct hanteren. • registratiemethoden en technieken doelgericht en correct hanteren. • in heldere en correcte taal mondeling en schriftelijk observatiegegevens rapporteren. 	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Toepassingsopdrachten • Casusopdrachten Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoets
<ul style="list-style-type: none"> • op basis van systematische observatie van een bewoner de hulpvraag concretiseren en vertalen naar een begeleidingsdoel (dit impliceert een kritische ingesteldheid). 	ILL		Werk- en toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Praktijkopdracht

24.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheid komt aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Kritische ingesteldheid	SV 15	In staat zijn zichzelf en zijn omgeving in vraag te stellen, de waarde van een bewering of een feit, de haalbaarheid van een vooropgesteld doel te verifiëren, alvorens een stelling in te nemen.	Observeren bij en verwerken in opdrachten

24.5 DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- Timmers-Huigens, D. (2011). Observeren en Rapporteren in de zorg en hulpverlening. Deventer: Van Tricht.
- Observatieschalen uit het werkveld
- You Tube

25 MODULE: WERKEN MET GROEPEN (M PZ G 019– 40 LESTIJDEN)

25.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

In deze module verwerven cursisten basisinzichten in de groepsdynamica. De focus wordt vooral gericht op het aanleren van vaardigheden in functie van het bewust en doordacht hanteren/ sturen van een groep én alle (beïnvloedende) factoren en processen hieraan verbonden.

25.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

25.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief) De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
een structuur aanbieden voor de groep.	PZ001 BC 077		
duidelijk en consequent zijn in het hanteren van regels en opnemen van verantwoordelijkheden.	PZ001 BC 078		
groepsoverleg begeleiden.	PZ001 BC 079		
participatie en inspraak van groepsleden organiseren.	PZ001 BC 080		
omgaan met groepsinteracties en groepsdynamische processen.	PZ 001 BC 081		
zorgen voor het welbevinden van alle groepsleden.	PZ 001 BC 082		
individualiserend werken binnen de groep.	PZ 001 BC 083		
de integratie van nieuwe groepsleden begeleiden.	PZ 001 BC 085		
- in grote lijnen de verschillende fasen in de ontwikkeling van een groep bespreken.	CLL	<ul style="list-style-type: none">Groepsprocessen:<ul style="list-style-type: none">- ontwikkeling van groepen- groepsrollen	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">Onderwijsleergesprek

<ul style="list-style-type: none"> - de verschillende groepsrollen typeren. - de invloed van groepsnormen, -rollen en relaties op het functioneren van een groep uitleggen. - het belang van veiligheid in de groep aan de hand van voorbeelden illustreren. 		<ul style="list-style-type: none"> • Veiligheid in de groep: <ul style="list-style-type: none"> - belang - technieken • Begeleiden van groepen <ul style="list-style-type: none"> - begeleidingsstijlen - methoden en technieken 	<ul style="list-style-type: none"> • Ervaringsuitwisseling • Cartoonanalyse <p>Toetsvormen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kennistoets
<ul style="list-style-type: none"> - kritisch reflecteren op de eigen begeleidingsstijl. - verschillende methoden en technieken om een ondersteunend groepsklimaat te creëren, correct hanteren. - bij het werken in groepen methoden en technieken om de aandacht voor de noden van een individu niet uit het oog verliezen, adequaat hanteren. 	VLL		<p>Werkvormen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reflectieopdracht • Vaardigheidsoopdracht • Werkplekieren <p>Toetsvormen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoets • Portfolio
werken aan conflicthantering binnen de groep.	PZ 001 BC 084		
<ul style="list-style-type: none"> - conflicten in de groep beschrijven. - conflicten in de groep analyseren. 	CLL	<ul style="list-style-type: none"> • Conflicten: <ul style="list-style-type: none"> - omschrijving - soorten - conflicthanteringsstijlen 	<p>Werkvormen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ervaringsuitwisseling • Onderwijsleergesprek <p>Toetsvorm:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kennistoets
<ul style="list-style-type: none"> - over de eigen conflicthanteringsstijl kritisch reflecteren. - bij het uitvoeren van groepsactiviteiten de eigen conflicthanteringsstijl aan de situatie aanpassen. (dit impliceert contactvaardigheid en zelfvertrouwen) 	VLL		<p>Werkvormen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ervaringsuitwisseling • Rollenspel <p>Toetsvormen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoets • Portfolio

25.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische werken
Zelfvertrouwen	SV 33	In staat zijn om een taak aan te pakken vanuit geloof in eigen kunnen en kunnen.	Observeren tijdens opdrachten
Zin voor samenwerking	SV 35	In staat zijn om gezamenlijk aan eenzelfde taak te werken.	Observeren tijdens opdrachten

25.5 DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- Sova Groep (2003) Samen werken, Samen leven. Werkboek sociale vaardigheden, theorie en oefeningen. Boom: Nelissen(spelmethodieken).
- Remmerswaal, J. (2007). Begeleiden van groepen. groepsdynamica in praktijk. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Cools, E. en Dekeyser, L. (2000). Probleemoplossing in groepen. In: Handboek Werken, leren en leven met groepen (C2200). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Huguenin, P. (2004). Conflicthantering en onderhandelen. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- www.groepsmaatschappelijkwerk.nl
- www.werkvormen.info

26 MODULE: ZORG VOOR HET LEVENSEINDE (M PZ 138 – 40 LESTIJDEN)

26.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

In deze module leren cursisten omgaan met personen in een palliatieve of stervensfase.

26.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

26.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen	BC U	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	Leerlijnen		
agogisch handelen bij personen in een palliatieve of stervensfase en doelgericht geëigende agogische middelen inzetten.	PZ 001 BC 074		
ondersteunend omgaan met familieleden en andere nabestaanden tijdens de palliatieve fase, de stervensfase en de rouwfase.	PZ 001 BC 075		
ondersteunend en verbindend werken ten aanzien van medegebruikers in het kader van het (nake) overlijden van een gebruiker.	PZ 001 BC 076		
<ul style="list-style-type: none">- het concept en de fasen van palliatieve zorg beschrijven.- op basis van het concept, de principes en de verschillende aspecten van palliatieve zorg de rol en taken van een begeleider- animator t.a.v. zorg rondom het levenseinde invullen.- de verschillende visies op zorg rondom het levenseinde vergelijken.	CLL	<ul style="list-style-type: none">• Palliatieve zorg:<ul style="list-style-type: none">- concept en principes- fasen- noties van pijn en symptoomcontrole- psychologische, sociale en spirituele aspecten van palliatieve zorg- situering van palliatieve zorg in maatschappelijke ontwikkelingen omtrent omgaan met eindigheid, sterven en dood	Werkvormen <ul style="list-style-type: none">• Onderwijsleergesprek• Casussen• Getuigenissen• Gastspreker• Stille wand discussie Toetsvormen <ul style="list-style-type: none">• Kennistoets• Portfolio

<ul style="list-style-type: none"> - een eigen mening over zorg rondom het levenseinde vormen. 		<ul style="list-style-type: none"> - visies op zorg rondom levenseinde - principes van vroegtijdige zorgplanning 	
<ul style="list-style-type: none"> - methodieken om ondersteunend en verbindend te werken met de verschillende betrokkenen binnen een palliatieve zorgsituatie adequaat hantieren. - uitgaande van de verschillende aspecten van palliatieve zorg, concrete initiatieven formuleren en methodisch uitwerken in de verschillende fasen van de palliatieve zorg t.a.v.: de bewoner, familie en nabestaanden, medebewoners en het interdisciplinair team. 	VLL		<p>Werkvormen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ervaringsuitwisseling • Groepswerk • Casussen <p>Toetsvormen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Praktijkopdracht • Vaardigheidstoets
<ul style="list-style-type: none"> - initiatieven nemen en methodisch uitvoeren in de verschillende fasen van de palliatieve zorg in functie van ondersteunend en verbinden werken t.a.v. de oudere en zijn omgeving (familieleden en medebewoners), zoals mogelijkheden tot groeten, gespreksmomenten, herdenkingshoekje, ...) (dit impliceert contactvaardigheid en empathie). - de eigen rol in het kader van levenseindezorg vorm geven in een passende samenwerking met het interdisciplinaire team (dit impliceert contactvaardigheid). 	ILL		<p>Werk- en toetsvorm</p> <ul style="list-style-type: none"> • Praktijkopdracht

26.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Contactvaardigheid	SV 06	In staat zijn om contacten te leggen en eventueel te onderhouden, ook in moeilijke situaties (onder meer met mensen met verschillende opvattingen en achtergrond).	Observeren tijdens het lesgebeuren
Empathie	SV 11	In staat zijn zich in te leven in iemands situatie, er begrip voor op te brengen en er tactvol mee om te gaan.	Observeren tijdens het lesgebeuren

26.5 DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- De Cock, L. (2001). Wensen voor na de dood. Roeselare: Globe.
- De Henezel, M. en Leloup J.Y. (1998). De kunst van het sterven, Haarlem: Becht.
- De Henzel, M. (1996). De intieme dood. Levenslessen voor stervenden. Bloemendaal: Becht.
- Kierse, M. (2000). Helpen bij verlies en verdriet. Een gids voor het gezin en de hulpverlener. Tielt: Lannoo.
- Van den Berg, M., (2003). Voor de laatste tijd. Samenwerken aan een goede dood. Tielt: Lannoo.
- Polspoel, A., (2004). Eenzaam sterven? Communicatie in de palliatieve zorg. Leuven: Davidsfonds.
- www.palliatief.be
- www.seniorennet.be/Pages/Gezond_leven/palliatieve_zorg.php

27 MODULE: VERZORGEN, VEILIGHEID EN GEZONDHEID (M PZ G 021– 40 LESTIJDEN)

27.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

In deze module leren cursisten vaardigheden die vooral gericht op enerzijds verzorging (in al zijn aspecten) en anderzijds het kunnen omgaan met levensbedreigende situaties. De focus ligt op het oog hebben voor veiligheid en gezondheid op een meer algemeen niveau .

27.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

27.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
inschatten of medische of andere hulp voor de cliënt moet worden ingeroepen.	PZ001 BC 042		
levensreddende handelingen stellen.	PZ001 BC 039		
zelfstandig EHBO toepassen.	PZ001 BC 040		
reageren bij ongeval of noodsituatie.	PZ001 BC 045		
- criteria voor het bepalen of een situatie al dan niet levensbedreigend is bespreken. - bij het benaderen van noodsituaties een stappenplan hanteren.	CLL	<ul style="list-style-type: none">• Onderscheid levensbedreigende en niet-levensbedreigende situaties• Stappenplan	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Doceren• Onderwijsleergesprek• Opdrachten Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none">• Kennistoets
- EHBO-vaardigheden adequaat uitvoeren.	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">• Praktijkoefeningen

			Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoets
- rekening houdend met de basisprincipes, op een efficiënte en effectieve wijze eerste-hulpverlening bieden bij een noodsituatie.	ILL		Werk- en toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Simulatie
hef- en tiltechnieken uitvoeren.	PZ001 BC 043		
hulpmiddelen hanteren.	PZ001 BC 044		
ergonomisch werken.	PZ001 BC 048		
- hef- en tiltechnieken uitvoeren rekening houdend met de basisregels voor ergonomisch ruggebruik. - bij het uitvoeren van hef- en tiltechnieken de nodige hulpmiddelen adequaat aanwenden.	VLL	<ul style="list-style-type: none"> • Basisregels voor ergonomisch ruggebruik • Hulpmiddelen 	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Praktische oefeningen Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoets
- bij het verplaatsen van de zorgvrager heffen en tiltechnieken op een veilige en ergonomische wijze uitvoeren en adequaat gebruik makend van de nodige hulpmiddelen.	ILL		Werk- en toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Simulatie
anticiperen op gevaarsituaties	PZ001 BC 046		
- alert zijn voor én onderkennen van signalen bij personen, bij materiaal en in de situatie die mogelijk verwijzen naar gevaar.	CLL	Preventieve maatregelen, o.a. valpreventie	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijskeergesprek • Ervaringsuitwisseling Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Kennistoets
- preventieve maatregelen nemen op basis van signalen bij de persoon, het materiaal en de situatie die wijzen op gevaar.	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Ervaringsuitwisseling • Situatieschetsen Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Casustoets /hands off

de cliënt helpen met praktische zaken in geval van handicap, ziekte of letsel.	PZ001 BC 038		
instructies uitvoeren voor verzorging en medicatie in geval van ziekte, letsel of handicap.	PZ001 BC 041		
<ul style="list-style-type: none"> - lichaamsgerichte zelfredzaamheid van de bewoner op methodische wijze stimuleren (dit impliceert empathie en veiligheid en milieubewustzijn). - bewoners op een begrijpelijke manier basisinformatie geven i.v.m. het bestaan van materiële en financiële tegemoetkomingen en de diensten en instanties hieromtrent. 	VLL	<ul style="list-style-type: none"> • Comfortzorg: <ul style="list-style-type: none"> - bij ADL - bij PDL - hulpmiddelen • Praktische ondersteuning <ul style="list-style-type: none"> - bestaande tegemoetkomingen - ondersteunende diensten en instanties 	<p>Werkvormen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsleergesprek • Situatieschetsen • Studiebezoek mediatheek • Casusopdrachten • Groepswerk <p>Toetsvorm:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Presentatie
maatregelen nemen om beroepsziekten te voorkomen.	PZ001 BC 104		
preventief toezien op de veiligheid en integriteit van de cliënt en van de collega's.	PZ001 BC 105		
vigerende regelgeving inzake hygiëne, veiligheid, milieu en gezondheid toepassen.	PZ001 BC 047		
<ul style="list-style-type: none"> - bij het uitvoeren van de werkzaamheden: <ul style="list-style-type: none"> o de richtlijnen en procedures gericht op hygiëne, veiligheid en gezondheid toepassen. o maatregelen ter voorkoming van beroepsziekten nemen. 	CLL	<ul style="list-style-type: none"> • Wet- en regelgeving inzake hygiëne, veiligheid en gezondheid • Maatregelen ter preventie van beroepsziekten 	<p>Werkvormen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsleergesprek • Verwerkingsopdrachten op basis van risicoanalyse, werkpostfiche en veiligheidsvoorschriften <p>Toetsvormen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Casustoets

27.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Empathie	SV 11	In staat zijn zich in te leven in iemands situatie, er begrip voor op te brengen en er tactvol mee om te gaan.	Observeren tijdens het lesgebeuren
Veiligheid en milieubewustzijn	SV 30	In staat zijn om actief en proactief in te staan voor de veiligheid en om situaties te voorkomen die mens en milieu kunnen schaden.	Observeren tijdens het lesgebeuren

27.5 DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- Reanimatiepop
- EHBOkoffer
- Beeldmateriaal Rode Kruis
- Simulanten Rode Kruis
- You tube
- Boonen, L. (2007) . Act in Pas: Integratie van maaltijdbegeleiding en positioneren bij zwaar fysiek hulpbehoevende ouderen. Proefschrift aangeboden tot het behalen van de titel van bachelor in de ergotherapie. Hogeschool West Vlaanderen. Departement HIEPSO. Kortrijk.
- Dewachtere, D. en Janssens A. (2003). Waarom vallen ouderen? Een zoektocht naar antwoorden en oplossingen. Mechelen: Kluwer.

28 MODULE: METHODISCH HANDELEN IN EEN ORGANISATIE (M PZ G 022 – 40 LESTIJDEN)

28.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

In deze module leren cursisten competenties die gericht zijn op het methodisch handelen én vanuit de context van het werken in een organisatie. De focus richt zich ook specifiek op begeleidings- en handelingsplanning.

28.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

28.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief)	BC U	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
De cursisten kunnen	Leerlijnen		
verbanden leggen tussen informatie uit verschillende bronnen over de cliënt en/of het cliëntstelsel.	PZ 001 BC 021		
relevante informatie selecteren in functie van een optimale begeleiding van een cliënt.	PZ 001 BC 023		
de hulpvraag van de cliënt koppelen aan de begeleidingsmogelijkheden van de organisatie.	PZ 001 BC 051		
deelnemen aan het opstellen van een individueel begeleidingsplan.	PZ 001 BC 097		
deelnemen aan het bepalen van doelstellingen voor de individuele cliënt en/of de groep.	PZ 001 BC 098		
afspraken maken en nakomen over de uitvoering van de begeleidings- en handelingsplannen.	PZ 001 BC 115		
rekening houden met de visie en met de missie van de organisatie.	PZ 001 BC 125		

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i> De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
<ul style="list-style-type: none"> - het belang van methodisch handelen in eigen woorden weergeven. - de werkwijze om op een systematische manier relevante informatie te verzamelen in functie van de begeleiding van een individuele cliënt, bespreken. - een stappenplan voor het opmaken van een individueel begeleidingsplan, bespreken. 	CLL	<ul style="list-style-type: none"> • Methodisch handelen: <ul style="list-style-type: none"> - begripsomschrijving - stappenplan • Relevante informatiebronnen, o.a.: <ul style="list-style-type: none"> - zorgplan - bewonersdossier - animatiedossier - ... • Begeleidingsplan: <ul style="list-style-type: none"> - begripsomschrijving - opmaak 	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Doceren • Onderwijsleergesprek Toetsvorm <ul style="list-style-type: none"> • Kennistoets
<ul style="list-style-type: none"> - op basis van relevante informatiebronnen (dossiers) systematisch en doelgericht informatie verzamelen over de cliënt en zijn relationele omgeving. - op systematische wijze een doelgroepenanalyse uitvoeren. - in overleg met de cliënt de prioriteiten voor de individuele begeleiding vastleggen uitgaande van de behoeften en wensen van de cliënt. - op basis van een doelgroepenanalyse een aantal initiatieven voor animatieve activiteiten op niveau van de groep of organisatie formuleren. 	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Casusopdrachten • Groepswerk Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoets
<ul style="list-style-type: none"> - op een methodische wijze en in overleg met de cliënt en het interdisciplinair team een begeleidingsplan opmaken voor een individuele bewoner rekening houdend met: <ul style="list-style-type: none"> - de eigenheid van de bewoner en zijn relationele omgeving 	ILL		Werk- en toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Praktijkopdracht

<p>Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i></p> <p>De cursisten kunnen</p>	<p>BC U</p> <p>Leerlijnen</p>	<p>Basiskennis</p>	<p>Specifieke pedagogisch-didactische wenken</p>
<p>- de mogelijkheden van de organisatie (dit impliceert een werkplan maken en zin voor samenwerking).</p>			

28.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Een werkplan maken	SV 10	In staat zijn om op systematische wijze te beslissen welke stappen men bij de uitvoering van een taak zal zetten.	Verwerken in opdrachten
Zin voor samenwerking	SV 35	In staat zijn om gezamenlijk aan eenzelfde taak te werken.	Observeren tijdens het lesgebeuren

28.5 DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- Baert, V. e;a. (2004) Animatie eer dan een activiteit. Mechelen: Kluwer.
- Van der Lee, C. en triepels, J., (2000). Van hulpvraag naar zorgplan. Baarn: Nelissen.
- Verhoef, A. (1999). Kennis van doelgroepen. Baarn: Nijgh Versluys.
- Winkelaer, P., (1990). Methodisch werken: inleiding tot methodisch handelen met en voor mensen. Utrecht: Lemma.
- Benedictus, R. en Bemelmans, H. (2000). Methodisch werken. Baarn: Nijgh Versluys.
- <http://www.activiteitensite.TK>

29 MODULE: ZORG VOOR DE CLIENT EN ZIJN CONTEXT (M PZ 139– 40 LESTIJDEN)

29.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

In deze module ontwikkelen de cursisten competenties die gericht zijn op ondersteuning en/ of begeleiding van het cliëntsysteem. Het contextueel handelen vormt hierin een belangrijke invalshoek.

29.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

29.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief) De cursisten kunnen	BC U Leerlijnen	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
informatie geven aan de cliënt of aan zijn omgeving.	PZ 001 BC 014		
zorg dragen voor de cliënt en zijn relationele omgeving.	PZ 001 BC 066		
omgaan met vragen omtrent begeleiding van de cliënt.	PZ 001 BC 094		
een functionele relatie opbouwen en onderhouden met relevante anderen.	PZ 001 BC 128		
<ul style="list-style-type: none"> - de context van de zorgvrager omschrijven. - het belang van de context voor de zorgvrager bespreken. - het belang van informatie als vorm van ondersteuning aan de bewoner en zijn sociale netwerk aan de hand van voorbeelden illustreren. - samen met de bewoner of een familielid een genogram opmaken en analyseren. 	CLL	Basiskennis: <ul style="list-style-type: none"> • De context van de zorgvrager: <ul style="list-style-type: none"> - sociaal netwerk: familie, mantelzorgers, vrienden, buren - belang en functie - ondersteuning • Betekenis van diverse soorten relaties o.a. grootouderrol resp. kleinkindrol, vrijwilligers, ...) 	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsleergesprek • Groepsgesprek • Genogram Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Kennistoets

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i>	BC U	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
De cursisten kunnen	Leerlijnen		
		<ul style="list-style-type: none"> • Methodieken ter ondersteuning van het sociale netwerk van de zorgvrager 	
<ul style="list-style-type: none"> - inschatten van informatiebehoeften bij de omgeving van cliënten en hieraan op een evenwichtige manier tegemoet komen. - netwerkversterkende initiatieven nemen op niveau van de individuele cliënt en zijn context en op groepsniveau. 	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none"> • Casusbespreking • Brainstorming • Groepswork Toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheidstoets
<ul style="list-style-type: none"> - op een systematische wijze activiteiten organiseren en evalueren om het sociale netwerk te betrekken bij begeleiding en ondersteuning, rekening houdend met <ul style="list-style-type: none"> - wensen en behoeften van de zorgvrager; - eigenheid van het sociale netwerk; - grenzen en mogelijkheden van zichzelf en van de anderen (dit impliceert een werkplan kunnen maken en zelfstandigheid). 	ILL		Werk- en toetsvorm: <ul style="list-style-type: none"> • Praktijkopdracht

29.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Een werkplan kunnen maken	SV10	In staat zijn om op systematische wijze te beslissen welke stappen men bij de uitvoering van een taak zal zetten.	Verwerken in opdrachten

Zelfstandigheid	SV32	In staat zijn om zelfstandig zonder hulp of toezicht langere tijd aan een taak te werken.	Verwerken in opdrachten en observeren tijdens lesactiviteiten
-----------------	------	---	---

29.5 DIDACTISCHE HULPMIDDELEN

- Heylen, M. en Janssens, K. (2001). Het contextuele denken- een methodiekontwikkeling voor het welzijnswerk. Leuven: Acco.
- Michielsen, M. en Van Mulligen, W. (2010). Leren over leven in loyaliteit. Over contextuele hulpverlening. Leuven: Acco.
- Geenen, K. (red) (2009). Mag ik ook wat zeggen? Empoweren van ouderen in een woon- en zorgcentrum. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- Vissers, G en Sherpenzeel, R. (2010). Handleiding Mantelzorgspel. expertisecentrum Mantelzorg/Movisie en Villans.
- www.expertisecentrummantelzorg.nl/Site_EM:docs/impulspakket/een_genogram_maken.pdf
- www.vilans.nl

30 MODULE: ACTUELE TENDENSEN IN DE OUDERENZORG DEEL 2 (M PZ 140 – 40 LESTIJDEN)

30.1 ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE MODULE

Deze module richt zich op verdieping. De cursist werkt een project uit binnen een gegeven setting in de ouderenzorg rekening houdend met actuele tendensen en vernieuwingen.

30.2 BEGINSITUATIE

Er zijn geen bijkomende instapvoorwaarden bovenop de algemeen geldende instapvereisten van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs.

30.3 LEERPLANDOELSTELLINGEN, BASISKENNIS EN SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Leerplandoelstellingen met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U)</i> (steeds cursief) De cursisten kunnen	BC U	Basiskennis	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
vanuit de visie op animatie een veranderingsproces mee begeleiden.	PZ 001 BC 087		
op een kritische manier een thema selecteren.	PZ 001 BC 110		
zelfstandig een project uitwerken.	PZ 001 BC 111		
- in grote lijnen de verschillende fasen van projectmatig werken bespreken.	CLL	<ul style="list-style-type: none">Projectmatig werken:<ul style="list-style-type: none">- doel- fasenZelfgekozen thema's	Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">Onderwijsleergesprek
- de eigen informatiebehoefte vaststellen. - de behoefte aan verbetering of verandering in de voorziening onderzoeken. - op basis van de fasen van projectmatig werken, een projectvoorstel opmaken en aan een groep presenteren.	VLL		Werkvormen: <ul style="list-style-type: none">Zelfstandig werkPresentatie Toetsvormen: <ul style="list-style-type: none">Co- en peerevaluatie

<p align="center">Leerplandoelstellingen</p> <p>met inbegrip van basiscompetenties (BC), <i>uitbreidingsdoelstellingen (U) (steeds cursief)</i></p> <p align="center">De cursisten kunnen</p>	<p>BC</p> <p>U</p>	<p>Basiskennis</p>	<p>Specifieke pedagogisch-didactische wenken</p>
<p>- vanuit een in overleg gekozen probleem of uitdaging in de eigen praktijksituatie, een verbeter- of vernieuwingstraject projectmatig voorbereiden, uitvoeren en evalueren. (impliceert creativiteit, een werkplan kunnen maken, kritische ingesteldheid, zelfstandigheid, zelfvertrouwen en zin voor initiatief)</p>	<p>ILL</p>		<p>Werkvormen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zelfstandig werk <p>Toetsvormen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beroepsproduct

30.4 SLEUTELVAARDIGHEDEN

Volgende sleutelvaardigheden komen aan bod in deze module:

Sleutelvaardigheid	Code	Specificatie	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Een werkplan maken	SV10	In staat zijn om op systematische wijze te beslissen welke stappen men bij de uitvoering van een taak zal zetten.	Verwerken in opdrachten
Kritische ingesteldheid	SV15	In staat zijn zichzelf en zijn omgeving in vraag te stellen, de waarde van een bewering of een feit, de haalbaarheid van een vooropgesteld doel te verifiëren, alvorens een stelling in te nemen	Observeren tijdens het lesgebeuren en verwerken in opdrachten
Zelfstandigheid	SV32	In staat zijn om zelfstandig zonder hulp of toezicht gedurende lange tijd aan een taak te werken.	Observeren tijdens het lesgebeuren en verwerken in opdrachten
Zelfvertrouwen	SV33	In staat zijn om een taak aan te pakken vanuit geloof in eigen kunnen en kunnen.	Observeren tijdens het lesgebeuren

31 MODULES: METHODISCHE WERKBEGELEIDING EN SUPERVISIE 1 TOT 6 (M PZ G 25 TOT 30 – 6 X 20 LESTIJDEN)

31.1 LEERPLANDOELSTELLINGEN

De modules methodische werkbegeleiding en supervisie staan in functie van de studieloopbaanleerlijn. Hierbij wordt gefocust op het verhogen van het zelfsturend vermogen van de cursist.

In de modules methodische werkbegeleiding en supervisie 1,2,3,4,5 en 6 komen telkens de vooropgestelde basiscompetenties vanuit onderling verschillende contexten en/of verdiepende dimensies aan bod. Hierbij wordt gefocust op het verbeteren van het beroepsmatig functioneren op basis van het gezamenlijk reflecteren over kritische beroepssituaties door middel van collegiale intervisie.

De basiscompetenties die in deze module aan bod komen zijn:

- reflecteren op het eigen handelen en op de eigen beleving van de situatie (BC 100)
- het eigen handelen evalueren en bijsturen (BC 101)
- de eigen deskundigheid verhogen via zelfstudie, vorming of supervisie (BC 102).

31.2 LEERINHOUDEN

De inhoud van deze modules komt vanuit de cursisten. Beurtelings brengen de cursisten een praktijkervaring in de groep, die met gebruikmaking van verschillende intervisie- en reflectiemethodieken, verder geanalyseerd, geëvalueerd en bijgestuurd wordt. Op basis van deze bespreking maken de cursisten een reflectieverslag en formuleert ieder voor zich leerpunten.

De reflectielijn binnen de modules methodische begeleiding richt zich op de volgende onderdelen:

- reflectie als leerproces en de ontwikkeling van reflectieve vaardigheden
- reflectie gericht op het persoonlijk functioneren
- reflectie gericht op het methodisch handelen
- reflectie gericht op het persoonlijk beroepsmatig handelen in de ruimere context
- reflectie gericht op transfer.

31.3 METHODOLOGISCHE WENKEN

Voor de modules methodische werkbegeleiding en supervisie worden de cursisten best opgedeeld in vaste leergroepen die regelmatig samenkomen onder begeleiding van een coach. Om te vermijden dat eenzelfde leerkracht verantwoordelijkheid draagt voor zowel de begeleiding als de beoordeling van de cursist, is het wenselijk dat elk van deze functies door verschillende leerkrachten wordt opgenomen.

31.4 EVALUATIE

Elk centrum kan is vrij om de evaluatiemethode voor deze modules te kiezen. Wij raden aan om voor deze modules gebruik te maken van gespreide of permanente evaluatie.

De evaluatie van deze module kan gebaseerd zijn:

- observaties van het gedrag van de cursist tijdens de leergroepen
- voorbereiding van de intervisieopdracht
- tussentijdse reflectieverslagen
- eindreflectieverslag.

32 MODULES: GESUPERVISEERDE BEROEPSPRAKTIJK IN DE OUDERENZORG 1, 2, 3, 4, 5 EN 6 (M PZ – 6 X 80 LESTIJDEN)

32.1 LEERPLANDOELSTELLINGEN

In de modules Gesuperviseerde beroepspraktijk in de ouderenzorg 1-6 wordt gefocust op het individueel functioneren in de praktijk in al zijn aspecten ; het denken, het voelen en het handelen. Deze modules vormen samen de ervarings-reflectieleerlijn. Dit impliceert een individuele begeleiding en een gedifferentieerd leertraject op maat van elke cursist.

De basiscompetenties die in deze modules worden nagestreefd worden gekoppeld aan de lesmodules die de cursist volgt.

Van de cursist wordt verwacht dat hij de reeds verworven kennis, inzichten en vaardigheden, met in begrip van de houdingsaspecten, hanteert als basis voor zijn handelen in de praktijk. Afhankelijk van de voortgang van de cursist worden per module leer- en werkpunten geformuleerd. In de startfase gebeurt dit in overleg tussen de supervisor , de mentor en de cursist. Naarmate de cursist vordert in zijn leertraject zal hij zelf hier de verantwoordelijkheid voor moeten opnemen.

De na te streven basiscompetenties zijn:

- theoretische kaders en kennis uit onder meer de psychologie, agogiek en communicatieleer aanwenden in zijn dagelijkse handelen (BC 95)
- de eigen deskundigheid verhogen via zelfstudie, vorming of supervisie (BC 102)

Door regelmatig te reflecteren over zijn ervaringen tijdens de beroepspraktijk verwerft de cursist geleidelijk de competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Om tot dit niveau van competentieontwikkeling te komen doorloopt de cursist verschillende stadia:

- stadium 1 : de cursist voert zijn taken in eenvoudige situaties uit onder begeleiding
- stadium 2: de cursist voert zijn taken in eenvoudige situaties uit onder begeleiding op afstand
- stadium 3: de cursist voert complexe taken uit met begeleiding op afstand
- stadium 4: de cursist voert complexe taken zelfstandig uit

Na het beëindigen van de opleiding is de cursist in staat om volledig zelfstandig te functioneren als begeleider- animator voor bejaarden. Hij heeft de aangeboden inzichten, vaardigheden en houdingen geïntegreerd in het eigen handelen. Hij geeft blijk van een grote mate van zelfstandigheid en van zelfvertrouwen. Hij neemt initiatief, kan doelgericht werken en is in staat zowel individueel als in team te functioneren binnen het geheel van de organisatie. Hij onderkent het belang van permanente bijscholing voor verdere professionalisering en kan daar zelf sturing aan geven.

32.2 LEERINHOUDEN

Deze modules situeren zich in de ervarings-reflectieleerlijn. Centraal hierbij staat het functioneren van de cursist in kritische beroepssituaties en de reflectie over de uitvoering van de beroepstaken .

Het leerproces binnen de supervisie heeft een progressieve opbouw:

- via observeren over participeren naar uitvoeren
- van het werken onder toezicht over verwijderd toezicht naar zelfstandig functioneren
- van eenvoudige naar complexe situaties
- van deelopdrachten naar totaalaanbod
- van beschrijven over concretiseren, problematiseren, thematiseren, generaliseren naar alternatieven formuleren.

32.3 DIDACTISCHE WENKEN EN HULPMIDDELEN

Vanuit het centrum wordt de cursist begeleid door een supervisor. Het uitgangspunt voor de begeleiding is de beginsituatie van de cursist. De supervisor helpt de cursist bij het uitstippelen van het leerproces in verschillende stappen en ondersteunt hem bij het formuleren van persoonlijke leerpunten. Hij geeft de cursist voldoende en duidelijke feedback betreffende zijn vorderingen

Op de werkvloer wordt de cursist begeleid door een deskundig en gemotiveerde mentor (interne begeleider).

De vorderingen van de cursist worden opgevolgd door de cursist, de mentor en de supervisor.

Daartoe heeft de supervisor regelmatig overleg met de cursist en de mentor op het werkveld. De inhoud en frequentie van de supervisiegesprekken wordt bepaald door de noden van de cursist of op vraag van de mentor.

Het is raadzaam de ontwikkeling van de cursist systematisch te registreren. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van o.a. een groei- of ontwikkelingsportfolio, een logboek, een feedbackschriftje , een persoonlijk ontwikkelingsplan, competentieschalen, functioneringslijsten,...

Het is tevens aangewezen dat de cursisten de mogelijkheid hebben om via een digitaal leerplatform te communiceren met hun supervisor en met medecursisten.

32.4 EVALUATIE

Evaluatie behoort tot de eigenheid van elk centrum. Wij adviseren om voor deze modules zowel formatief als summatief te evalueren, zowel product als procesgericht en gespreid over de looptijd van de module. Het is immers belangrijk dat de cursist op regelmatige tijdstippen feedback krijgt over zijn vorderingen en deze indien nodig, tijdig kan bijsturen.

Op het einde van elk semester wordt nagegaan in welk stadium van competentieontwikkeling de cursist zich situeert. Hierbij wordt rekening gehouden met de volgende beoordelingscriteria:

- de aard en mate van zelfstandigheid en verantwoordelijkheid die de cursist heeft laten zien
- de aard en mate van begeleiding die hierbij nodig is geweest
- de mate van complexiteit van de opdrachten en taken die de cursist heeft uitgevoerd
- de mate van complexiteit van de situatie waarin de cursist zijn handelingsbekwaamheid getoond heeft

Als basis voor de evaluatie kan hierbij gebruik gemaakt worden van:

- een functioneringslijst
- competentieschalen
- een ontwikkelingsportfolio.

33 BIBLIOGRAFIE

33.1 BOEKEN

- ANG, W. (2007) Transculturele ervaringen bij het werken met vluchtelingen. Rode Kruis Vlaanderen.
- BEEK, F. (2007) Werken met levensverhalen en levensboeken. Houten: Bohn Stafleu.
- BERG VAN DEN, C. (2011) Werken in dialoog. De basis voor coaching en begeleiding. Boom: Lemma.
- BIJKERK, L. EN HEIDE VAN DER, W. (2006). Het gaat steeds beter. Activerende werkvormen voor de opleidingspraktijk. Houten: Bohn Stafleu.
- BLOM, H. (2008) Intercultureel samenwerken in organisaties. Bussum: Coutinho.
- BOHLMMEIJER, E. (2006) De betekenis van levensverhalen. Houten: Bohn Stafleu.
- BUDDE, E. (2008) Wat woorden niet kunnen zeggen: creatieve werkvormen en methodieken. Houten: Bohn Stafleu.
- BURGER, C EN SCHUIYEMA, K. (2006- 4^e druk). Vaardighedenboek SPW. Utrecht: Nijgh Versluys.
- DE BACKERE, G., (2000). Lastig gedrag en recht op intimiteit in de bejaardenzorg, Leuven:Acco.
- DE BOER, E. (2012). Gespreksvaardigheden in 90 minuten. Amsterdam: Boom/Nelissen.
- DRESEN, M. (2010) De kracht van feedback. Vrij vertaald en ingekort naar een artikel van Hattie en Timperley(2007): The power of feedback.
- ENDT-MEIJLING, M. (2007- 3^e druk) Met nieuwe ogen. Werkboek voor de ontwikkeling van een transculturele attitude. Bussum: Coutinho.
- GEELLEN, R. (2010) Agressief gedrag bij dementie. Amsterdam: Elsevier Gezondheidszorg
- GERRITSEN, C. (2011 – 3^e druk). Culturele waarden en communicatie in internationaal perspectief. Bussum: Coutinho.
- GROEN, M. (2006) Reflecteren de basis. Groningen: Noordhof.
- HEEMSKERK, I. ROMULUS, P. VOSSERS, N. (2008) . Werken in de SPH. Creatief, ervaringsgericht en methodisch. Bussum: Coutinho
- HENDRIKSEN, J. (2005- 12^e druk) Intervisie bij werkproblemen. Soest: Nelissen.
- HOFFMAN, E. (2009) Interculturele gespreksvoering. Theorie en praktijk van het Topoi-model. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- HOGERHUIS, M. (2011) Alle gedrag is communicatie. Amsterdam: SPW
- HORST TER, J. (2011 – 3^e druk). Rapporteren in de hulp en dienstverlening. Bussum: Coutinho
- HOUTVAST, H. (2006). Methodische vaardigheden. Oriëntatie op doelgroepen. Utrecht: Nijgh Versluys.
- MANNEKE, A. (2007) Waardevolle zorg. Morele vragen in verpleging en verzorging. Den Haag:Boom/Nelissen.
- MEER VAN, K e.a. (2001) Elementaire sociale vaardigheden. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum. Omgaan met agressie. Reeks Cahiers ouderenzorg. Mechelen: Wolters-Kluwer België.
- OOMKES, F. (1995) Training als beroep, sociale en interculturele vaardigheid. Amsterdam: Boom.
- OOMKES, F. (2011 -8^e druk) Communicatieleer. Boom: Lemma.
- PRINSENBERG, G. (2005). Biografisch leren en werken. Het levensverhaal in kaart brengen. Amsterdam: SWP.
- RAKERS, M. (red) (2011). Meesterschap in het sociaal werk. Over kennisontwikkeling en praktijkverbetering voor het vak en de organisatie. Amsterdam: SWP
- REMMERSWAAL, J. (2009- 9^e druk) Handboek groepsdynamica. Barneveld: Nelissen.

- RIET VAN, N. (2001) Groepswork in het maatschappelijk werk. Assen: Van Gorcum.
- ROOIJENDIJK, L. e.a. (2011- 11^e druk.) De mens in thema's. Een thematische behandeling van de menselijke levensloop. Boom: Lemma.
- SOVA-groep. (1993- 11^e druk) . Samen werken, samen leren. Werkboek sociale vaardigheden. Theorie en oefeningen. PM-reeks. Baarn: Nelissen
- SCHREURS, H. (2011) Narratieve storytelling in de hulpverlening. Boom: Lemma.
- SNELLEN, A. (2007) Basismodel voor methodisch hulpverleners in het maatschappelijk werk. Bussum: Coutinho
- Uitslag, M. (red.)(2008) Interculturele mediation. Antwerpen: Garant .
- VERHAGEN, P. (2011- 2^e druk) Kwaliteit met beleid. Basisboek voor sociale studies. Bussum: Coutinho.
- VERHOEF, A. (2007) Professionaliteit en kwaliteitszorg. Professioneel handelen in het welzijnswerk. Utrecht: Nijgh Versluys.
- VERHOEF, T. (1999). Thuis in culturen. Baarn: HB-uitgevers.(BOSPAD-methode).
- VISSERS, M. en DE JONG, A.(2000). Cultuur en zorg, een culturele benadering in de verpleging. Bussum. Coutinho.
- ZEVENBERGEN, H. (2004). Veel culturen, één zorg. Baarn: Nelissen. (BOSPAD- methode).

33.2 RELEVANTE WEBSITES:

www.nursing.nl

www.ethicas.nl/teksten